

UNIVERSITAT
ROVIRA i VIRGILI

Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia
Seu del Baix Penedès

ENSENYAMENT DE MESTRES
D'EDUCACIÓ INFANTIL

TREBALL DE FI DE GRAU

**EL MÈTODE PIKLER COM A EINA PER A
FOMENTAR L'AUTONOMIA DE L'ALUMNAT
D'EDUCACIÓ INFANTIL**

Irene Canillas Quintín
Tutor/a: Àgueda Vilar Peñas
Coma-ruga, 31 de Maig del 2024

RESUM

L'objectiu principal d'aquest Treball de Fi de Grau és investigar com la pràctica educativa basada en el Mètode Pikler fomenta l'autonomia dels infants de dos anys en l'aprenentatge dels hàbits i les rutines. Es realitza una investigació qualitativa i quantitativa per tal de reconèixer, en primer lloc, com s'acompanya des de l'escola el procés d'adquisició d'autonomia des de la perspectiva de la doctora Emmi Pikler. En segon lloc, s'intenta demostrar la importància i l'eficàcia de fer un acompanyament respectuós, com defensa la doctora, cap als infants a l'hora de treballar els hàbits i les rutines. I per acabar, es fa un contrast de les pràctiques educatives i del grau d'autonomia que tenen assolits els infants de dos centres del primer cicle d'educació infantil, un centre amb implementació de Mètode Pikler i un altre amb una metodologia més tradicional.

Partint d'aquests objectius, la investigació es divideix en dues parts: el marc teòric i el marc metodològic. En la primera part, es contextualitza l'evolució de l'Escola Tradicional fins a l'arribada de les metodologies actives, com ara el Mètode Pikler. Seguidament, aquesta base teòrica exposa la biografia de l'Emmi Pikler i els principis bàsics de la seva metodologia. I finalment, es fa una documentació sobre l'aplicació pràctica d'aquest mètode en el primer cicle de l'educació infantil, tot centrant-se en els objectes d'estudi, és a dir, en l'autonomia i en els hàbits i les rutines. En la segona part d'aquest treball, en el marc metodològic, es comença exposant el punt de partida d'aquesta investigació, el disseny experimental i els instruments de recollida de dades que s'han elaborat per donar resposta als objectius d'investigació. A partir d'aquests s'ha fet una recollida d'evidències a través d'observacions i d'entrevistes que han permès fer una anàlisi dels resultats i, posteriorment, arribar a unes conclusions, les quals confirmen la hipòtesi principal del treball.

Paraules clau: Emmi Pikler, Mètode Pikler, autonomia, hàbits i rutines, infants, primer cicle d'educació infantil i acompanyament respectuós.

RESUMEN

El objetivo principal de este Trabajo de Fin de Grado es investigar cómo la práctica educativa basada en el Método Pikler fomenta la autonomía de los niños y niñas de dos años en el aprendizaje de los hábitos y las rutinas. Se realiza una investigación cualitativa y cuantitativa para reconocer, en primer lugar, como se acompaña desde la escuela el proceso de adquisición de autonomía desde la perspectiva de la doctora Emmi Pikler. En segundo lugar, se intenta demostrar la importancia y la eficacia de hacer un acompañamiento respetuoso, como defiende la doctora, hacia los niños en el momento de trabajar los hábitos y las rutinas. Y para acabar, se hace un contraste de las prácticas

educativas y del grado de autonomía que tienen logrados los niños y niñas de dos centros del primer ciclo de educación infantil, un centro con implementación de Método Pikler y otro con una metodología más tradicional.

Partiendo de estos objetivos, la investigación se divide en dos partes: el marco teórico y el marco metodológico. En la primera parte, se contextualiza la evolución de la Escuela Tradicional hasta la llegada de las metodologías activas, como por ejemplo el Método Pikler. Seguidamente, esta base teórica expone la biografía de Emmi Pikler y los principios básicos de su metodología. Y finalmente, se hace una documentación sobre la aplicación práctica de este método en el primer ciclo de la educación infantil, centrándose en los objetos de estudio, es decir, en la autonomía y en los hábitos y las rutinas. En la segunda parte de este trabajo, en el marco metodológico, se empieza exponiendo el punto de partida de esta investigación, el diseño experimental y los instrumentos de recogida de datos que se han elaborado para dar respuesta a los objetivos de investigación. A partir de estos se ha hecho una recogida de evidencias a través de observaciones y de entrevistas que han permitido hacer un análisis de los resultados y, posteriormente, llegar a unas conclusiones, las cuales confirman la hipótesis principal del trabajo.

Palabras clave: Emmi Pikler, Método Pikler, autonomía, hábitos y rutinas, niños y niñas, primer ciclo de educación infantil y acompañamiento respetuoso.

ABSTRACT

The main objective of this Final Degree Project is to investigate how the educational practice based on the Pikler Method encourages the autonomy of two-year-old children in the learning of habits and routines. A qualitative and quantitative research is carried out to, firstly, recognize how the process of acquiring autonomy is accompanied in the school, from the point of view of Dr. Emmi Pikler. Secondly, it tries to demonstrate the importance and effectiveness of making a respectful accompaniment, as is defended by the doctor, towards children when working on learning about habits and routines. Finally, a contrast is made between the educational practices and the degree of autonomy achieved by the children in two centers of the first cycle of early childhood education, one with the implementation of the Pikler Method and another with a more traditional methodology.

Based on these objectives, the research is divided into two parts: the theoretical framework and the methodological framework. In the first part, we see the contextualized evolution of the Traditional School up to the arrival of active methodologies, such as the Pikler Method. Then, this theoretical basis presents the biography of Emmi Pikler and the basic principles of her methodology. And finally,

a documentation is made on the practical application of this method in the first cycle of early childhood education, focusing on the objects of study, that is, autonomy and habits and routines. In the second part of this work, the methodological framework, it begins by exposing the starting point of this research, the experimental design and the data collection instruments that have been developed to respond to the research objectives. Based on these, evidence has been collected through observations and interviews that have allowed an analysis of the results and, subsequently, to reach conclusions that confirm the main hypothesis of the work.

Keywords: Emmi Pikler, Pikler Method, autonomy, habits and routines, children, the first cycle of early childhood education and respectful accompaniment.

Índex

1. Introducció	7
2. Marc teòric	9
2.1. Escola Tradicional	9
2.1.1. Transició cap a l'Escola Nova	11
2.2. Escola Nova	13
2.2.1. Metodologies actives	14
2.2.1.1. Metodologia Montessori	15
2.2.1.2. Metodologia Reggio Emilia	16
2.2.1.3. Metodologia Waldorf	16
2.3. Mètode Pikler	17
2.3.1. Biografia Emmi Pikler	17
2.3.2. Principis metodològics	18
2.4. El Mètode Pikler en el primer cicle d'educació infantil	21
2.4.1. L'autonomia infantil	21
2.4.2. Els hàbits i les rutines	24
3. Marc metodològic	30
3.1. Punt de partida	30
3.2. Objectius	31
3.3. Disseny	31
3.3.1. Introducció	31
3.3.2. Temporització	32
3.3.3. Mostra	32
3.3.4. Metodologia	35
3.3.4.1. Instruments i recollida de dades	36
3.4. Anàlisi de resultats	38
3.5. Conclusions	53
4. Bibliografia	56
5. Annexos	60
Annex 1 - Calendari temporització	60

Annex 2 - Entrevista	61
Annex 3 - Buidatge de les entrevistes	62
Annex 4 - Graella d'observació	70
Annex 5 - Recollida d'evidències de la llar d'infants amb Metodologia Tradicional	72
Annex 6 - Recollida d'evidències de la llar d'infants amb Metodologia Pikler	73

1. Introducció

El tema que funciona com a fil conductor d'aquest treball de fi de grau és la Metodologia Pikler com a eina per afavorir l'adquisició d'autonomia en l'alumnat del primer cicle de l'Educació Infantil, més concretament, en els infants en l'edat de dos anys.

En aquesta introducció s'exposen les motivacions de l'autora per realitzar aquesta investigació, per tant, s'esmenten una sèrie de raons per les quals és interessant introduir el Mètode Pikler dins de les aules del primer cicle d'Educació Infantil.

L'interès en aquesta temàtica sorgeix a partir de la realització del Pràcticum II en una llar d'infants on s'utilitzen diverses metodologies actives molt innovadores, d'entre d'elles destaca el Mètode Pikler. Aquesta metodologia està molt ben implantada dins de la quotidianitat del centre i s'aplica transversalment en totes les àrees.

És a partir d'aquesta estada de pràctiques quan sorgeix un interès especial per investigar com aquest mètode fomenta l'adquisició d'autonomia dels infants de dos anys, més concretament, se centra en l'aprenentatge dels hàbits i les rutines següents: el son, l'alimentació, la higiene i el control d'esfínters.

A més, aquesta investigació està motivada pel descobriment de l'autora de què és possible que a través d'incorporar noves metodologies dins les aules les docents adquireixin una nova mirada cap a la infància. Aquesta mirada està centrada en les necessitats i els interessos reals dels infants, tot valorant les seves capacitats i respectant el ritme maduratiu individual. Així mateix, s'investiga quin rol té el docent dins d'aquesta metodologia, és a dir, no instrueix sinó que observa, escolta, guia i acompanya l'infant en els seus aprenentatges.

L'objectiu principal d'aquest treball és el següent:

- Investigar com la implementació del Mètode Pikler dins de l'aula fomenta l'adquisició d'autonomia dels infants de dos anys.

La finalitat, doncs, d'aquesta investigació és comprovar si realment la Metodologia Pikler afavoreix l'adquisició d'autonomia pel que fa a els hàbits i les rutines a través l'observació directa d'un context escolar real. A més, es pretén identificar quines són les característiques pròpies del rol de l'adult dins d'aquesta metodologia que ajuden a fomentar l'autonomia dels nens i nenes a través d'un intercanvi d'idees amb la realització d'unes entrevistes.

Pel que fa a l'estructura d'aquest treball, trobem cinc grans apartats que guien tota la investigació.

En primer lloc, es troba el marc teòric. En l'inici d'aquest punt s'explica com ha evolucionat la concepció de l'escola i l'educació al llarg dels anys per tal de contextualitzar la investigació, en aquest apartat s'explica l'evolució des de l'Escola Tradicional fins a l'arribada de les metodologies actives. A continuació, el marc teòric s'endinsa en la temàtica principal del treball, es comença presentant la biografia de l'Emmi Pikler i els principis metodològics de la seva pedagogia. I finalment, en els últims subapartats d'aquest punt s'especifica l'aplicació pràctica del Mètode Pikler dins de les aules del primer cicle de l'Educació Infantil, més concretament pel que fa als objectes d'estudi, és a dir, l'autonomia i els hàbits i les rutines.

En segon lloc, es troba el marc metodològic, en aquest apartat s'exposa el treball pràctic d'aquesta investigació. Per començar, en el punt de partida i els objectius s'explica d'on sorgeix la pregunta de recerca, la hipòtesi a comprovar i els objectius principals que s'investiguen. Seguidament, es descriu el disseny metodològic, el qual inclou la temporització del treball, la mostra que s'ha escollit, la metodologia seguida per al procés d'investigació i els instruments amb els quals s'han recollit les evidències. Per acabar el marc metodològic, s'exposen l'anàlisi dels resultats obtinguts a partir de les dades obtingudes i les conclusions finals del treball.

Finalment, s'adjunta la recerca bibliogràfica que s'ha utilitzat al llarg del transcurs del treball i, els annexos que inclouen la recollida d'evidències realitzada dins de les aules dels dos centres que han servit de mostra.

2. Marc teòric

2.1. Escola Tradicional

A causa de les transformacions socials, polítiques i econòmiques que hi ha hagut al llarg de la història, el pensament i la manera d'entendre l'educació segons la societat ha anat canviant i evolucionant en diferents models educatius.

Abans del segle XIX, l'educació era percebuda des d'una perspectiva tradicional. Com explica Maria de la Luz Espindola i Rafael Granillo, segons aquesta perspectiva l'escola era vista com una institució conductual i la funció dels i de les docents era transmetre el saber de manera unilateral. D'aquesta manera aquestes escoles destacaven per uns coneixements que eren donats únicament pels professionals de l'educació i adquirits pels infants només a través de la memorització. Per aquest motiu, en la majoria dels casos l'alumnat no aconseguia adquirir aprenentatges significatius ni desenvolupar les habilitats necessàries per resoldre problemes reals. (Espindola Juarez i Granillo Macías, 2021)

A més l'autora diu que, dins d'aquest corrent tampoc es valorava ni es permetia l'espontaneïtat i l'interès de l'alumnat. El paper protagonista el tenia el o la docent i consistia solament a transmetre la informació que ell o ella havia adquirit gràcies a l'experiència i els continguts dels llibres de text. L'alumnat a l'escola tradicional només havia d'adquirir la informació segons la impartís el o la docent, així deixant-li poc marge al pensament i a l'expressió dels seus propis coneixements. Se'ls exigia la memorització dels coneixements i, per tant, el o la estudiant tenia un rol merament passiu dins l'escola. (Espindola Juarez i Granillo Macías, 2021)

Segons Francisco García Pérez, les característiques principals de l'Escola Tradicional són les següents:

- La funció d'ensenyar és proporcionar les informacions fonamentals de la cultura vigent.
- Destaca una obsessió pels continguts curriculars.
- Sintetitzava l'ensenyament en el saber disciplinar.
- Trobem un predomini de continguts de caràcter conceptual.
- No es tenen en compte ni els interessos ni les idees de l'alumnat.
- Es tracta d'una metodologia basada en la transmissió dels coneixements per part del o la docent.
- Les activitats estan centrades en l'exposició del o la docent amb el suport del llibre de text, i es proposen únicament exercicis de repàs.

- El paper de l'alumnat consisteix a escoltar atentament, estudiar i reproduir en els exàmens els continguts treballats.
- El paper dels i les docents consisteix a explicar els diferents temaris i mantenir l'ordre dins les aules.
- L'avaluació està centrada en la capacitat de memorització dels continguts exposats pels professionals de l'educació.
- L'avaluació valora únicament el producte final.
- L'avaluació es realitza mitjançant exàmens.

(García Pérez, 2000)

Alhora, l'autor de l'article *Los modelos didácticos como instrumentos de análisis y de intervención en la realidad educativa* també analitza la manera de treballar de l'Escola Tradicional i explica que:

"En el modelo didáctico tradicional..., los contenidos se conciben, pues, desde una perspectiva más bien enciclopédica y con un carácter acumulativo y tendente a la fragmentación (el saber correspondiente a un tema más el saber correspondiente a otro, etc.), siendo la referencia única la disciplina; es decir, el conocimiento escolar sería una especie de selección divulgativa de lo producido por la investigación científica, plasmado en los manuales universitarios (cuyo contenido llega posteriormente a las etapas de enseñanza no universitaria)... Esta concepción tradicional mantiene, efectivamente, una división de los saberes por asignaturas de una forma que ha llegado a parecer "natural" a base de perdurar y perpetuarse. Y es que la escuela tradicional se apoya en ciertas evidencias "de sentido común", como el hecho de que la humanidad ha ido produciendo "conocimiento eficaz", que se puede conservar y acumular trasmitiéndolo a las nuevas generaciones bajo la forma de la especialización disciplinar que hoy conocemos. Desde esa óptica la función básica de la escuela sería transmitir a esas generaciones "los cuerpos de conocimiento disciplinar que constituyen nuestra cultura". Sin duda esta perspectiva sigue vigente en la mayoría de las prácticas de enseñanza de nuestras escuelas." (García Pérez, 2000, p.1)

Cal destacar doncs, que l'Escola Tradicional segueix un model pedagògic que ha rebut grans crítiques per altres corrents de pensament al llarg de la història. A continuació, els autors de l'article *Perspectivas de la escuela tradicional, nueva y contemporánea* enumeren alguns aspectes negatius d'aquest model:

1. La relació pedagògica és mestre-alumne, per tant, no sol utilitzar-se metodologies col·laboratives, cooperatives o de treball en equip. Tampoc s'estimula la participació, la creativitat, la curiositat ni la iniciativa dels infants.
2. El docent exigeix disciplina i obediència, apropiant-se d'una imatge impositiva, coercitiva i

autoritària.

3. S'assimilen grans quantitats d'informació sense tenir en compte si s'arriba a l'aprenentatge significatiu. D'aquesta manera s'ha demostrat que la majoria dels coneixements adquirits per memorització acaben oblidant-se amb el temps.
4. L'acció de l'alumne està limitada a repetir la paraula del docent, conformant una personalitat passiva i dependent.
5. No sol existir convivència entre la teoria i la pràctica.
6. Els continguts s'ofereixen de manera fragmentada, trobant-se així desvinculats de la realitat.
7. No es valora el procés d'aprenentatge. S'avaluen els resultats en un nivell reproductiu.

(Espindola Juarez i Granillo Macías, 2021)

Tot i això, els autors també esmenten una sèrie d'elements a favor de la perspectiva tradicional de l'escola, explicats a continuació:

1. Exigeix als i les docents una gran preparació acadèmica i domini de la matèria.
2. La seva finalitat és la conservació de l'ordre de les coses, per tant, el o la mestra assumeix el poder i l'autoritat de ser el o la transmissora essencial dels coneixements.
3. Ofereix als i les estudiants els coneixements i experiències d'un o una coneixedora de la matèria, i els permet poder resoldre els dubtes de manera immediata.
4. Possibilita la creativitat i el dinamisme del o la mestra en el desenvolupament del temari.
5. El mètode fonamental és el discurs expositiu del o la professora amb procediments sempre verbalistes, mentre l'aprenentatge es redueix únicament a repetir i memoritzar.
6. Afavoreix els processos memorístics.

(Espindola Juarez i Granillo Macías, 2021)

2.1.1. Transició cap a l'Escola Nova

A principis del segle XX, l'educació va començar a patir una gran evolució, això va ser degut a uns grans canvis socials, econòmics, culturals i polítics propis del moment. Durant aquest nou desenvolupament van començar a aparèixer noves corrents educatives basades en diferents idees filosòfiques, científiques i psicològiques emergents. En aquest moment concret històric és quan neix el concepte d'Escola Nova.

L'autor Eleazar Narváez explica que l'emergència d'aquestes noves escoles es dona en un context en el qual té lloc una gran expansió dels sistemes escolars en gairebé tots els països europeus, fomentats per la calor de les noves exigències de les transformacions econòmiques i la influència d'uns ideals socials i polítics determinats, entre altres factors. (Narváez, 2006)

Eleazar Narváez, ahora, explica les causes que donen origen a la revisió dels mètodes tradicionals:

“Si bien los cambios registrados en la educación a finales del siglo XIX, en lo que respecta a la creación de más escuelas y a una extraordinaria incorporación de niños y jóvenes a la formación escolar, constituyó el detonante para que se procediera inicialmente a la revisión crítica de los medios tradicionales de la enseñanza tradicional, y se centrara la atención de la educación en el desarrollo individual de las capacidades y aptitudes; y posteriormente, con la expansión de los sistemas públicos de enseñanza se inicia la elaboración de una pedagogía social, así como el desarrollo de los estudios sobre historia de la educación.” (Narváez, 2006, p.634)

Aquest model educatiu emergent derivat d'un moment de canvi polític, social i econòmic Filho el defineix com:

“No se refiere a un solo tipo de escuela o sistema didáctico determinado, sino a todo un conjunto de principios tendientes a rever las formas tradicionales de la enseñanza. Esos principios derivaron generalmente de una nueva comprensión de las necesidades de la infancia, inspirada en las conclusiones de los estudios que la biología y la psicología iniciaban entonces. Pero luego se ampliaron, relacionándose con otros, muy numerosos, relativos a las funciones de la escuela frente a las nuevas exigencias de la vida social.” (Filho, 1974, p.4)

A més, l'autor explica que d'aquests principis sorgeixen diferents vessants dins del moviment renovador. Per aquest motiu, apareixen diferents denominacions per al concepte d'Escola Nova. Cadascuna d'aquestes diferents denominacions se centren més en un o en un conjunt dels principis fonamentals del model renovador, i així apareixen corrents com l'Escola Activa, l'Escola Moderna o l'Escola del Treball. (Filho, 1974)

Per exemple, segons Narváez, en determinats països al moviment de l'Escola Nova se l'anomena Escola Activa, ja que el principi més important que recolza aquest corrent és aquell segons el qual l'escola ha de fomentar l'activitat de l'infant. Aquest tipus d'institucions tenen com a objectiu principal motivar l'activitat psicomotora pròpia del nen o nena, amb el fi de centrar-se en els seus interessos per així fer més eficaços els processos d'ensenyança i aprenentatge. (Narváez, 2006)

A més, Francisco García Pérez en el seu article *Los modelos didácticos como instrumentos de análisis y de intervención en la realidad educativa*, explica que amb aquesta evolució social que hem plantejat anteriorment, l'Escola Tradicional passa a ser vista com a obsoleta, i l'Escola Nova ha d'anar deixant enrere els aspectes que més simbolitzen allò tradicional, com: el càstig, els models d'ensenyança acientífics basats en el verbalisme i la repetició, els llibres de text antiquats, el mobiliari arcaic, la configuració de les aules disfuncional i, per descomptat, els antics plans d'estudi. Així, a poc a poc, a

través d'aquest nou model educatiu ixent l'escola va adequant-se als nous requisits de les societats industrials avançades. (García Pérez, 2000)

A continuació, s'adjunta una taula comparativa dels principis claus d'ambdós models educatius:

ESCOLA TRADICIONAL	ESCOLA NOVA
L'educador és el centre de l'aprenentatge.	L'educador/a actua com a guia de l'aprenentatge.
L'aprenentatge és generalment memorístic .	L'aprenentatge s'aconsegueix a través de l'experimentació .
El centre d'acció són els continguts .	El centre d'acció és l'infant .
La metodologia fonamental és la repetició .	L'alumnat és qui observa, experimenta, comprova,... tot fomentant la reflexió i l' esperit crític .
El suport d'aprenentatge és el llibre de text .	S'utilitzen diferents tipologies de recursos .
L'objectiu principal és la preparació per l'adulesa .	L'objectiu principal és l'adquisició d'autonomia i llibertat i desenvolupar la capacitat de resolució de problemes reals .

Figura 1. Elaboració pròpia

Per tant, es pot veure com amb el pas del temps i atesos als canvis socials que pateix la societat en diferents nivells (polític, social, econòmic...) l'educació es troba en una constant renovació educativa per tal d'adaptar-se i adequar-se als valors socials del moment històric en què ens trobem.

2.2. Escola Nova

Si fem referència a l'Escola Nova, és imprescindible anomenar a l'Adolphe Ferrière, el principal precursor d'aquest moviment. Als seus vint anys va ser el responsable de crear l'Oficina Internacional d'Escoles Noves (*Bureau International des Écoles Nouvelle*), l'any 1899. Més tard l'oficina va ser reorganitzada, i l'any 1926 es va integrar a la UNESCO.

Segons explica Ricardo Marín, l'any 1921, en el Congrés de Calais, es va crear la *Liga Internacional de la Educació Nueva*. Aquesta lliga es proposava introduir a l'escola els seus ideals i les seves metodologies educatives, per aconseguir-ho establia una cooperació entre els i les docents que s'adherien als seus principis mitjançant congressos i a través de revistes. Les tres revistes principals creades per la lliga servien de portaveu i, sobretot, influïen en els països de parla francesa anglesa i alemanya. El grup francès el configurava Ferrière i Decroly, i també comptaven amb la simpatia

d'altres precursors d'aquesta renovació educativa com Cousinet, Claparede, Piaget i Dewey.
(Marín Ibáñez, 1976)

A més, el mateix autor exposa que pel que fa a Espanya, va participar de manera oficial i activa des del primer moment. En la *Liga Internacional de la Educación Nueva* hi estava representada Espanya des de l'inici. D'entre les revistes que s'hi anaven adscriuint en aquest moviment, figurava la *Revista de Pedagogía Española*. Envers els centres educatius, l'única escola que es considera que va complir els principis mínims requerits pel moviment de les Escoles Noves de Ferrière va ser el grup escolar *Milà i Fontanals* de Barcelona dirigit per Rosa Sensat. (Marín Ibáñez, 1976)

Segons Filho, podem identificar quatre principis claus dins del moviment de l'Escola Nova:

1. Respecte a la personalitat de l'infant i el reconeixement de la seva llibertat.
2. Acceptació de la visió de l'acció educativa des del punt de vista individual i social.
3. El foment de l'aprenentatge simbòlic basat en situacions de vida quotidiana.
4. La diversitat de les característiques de cada infant, acceptant i respectant la seva cultura familiar, la pertinença a diferents grups socials i religiosos.

(Filho, 1974)

A partir d'aquests principis generals de l'Escola Nova, comencen a sorgir diferents corrents de pensament que centren l'acció educativa en un o més d'un d'aquests principis de manera més específica. I així comencen a aparèixer diferents mètodes creats per pedagogs fonamentats en aquest moviment renovador.

Concretament, Ferrière (1920) proposa el concepte d'Escola Activa. Ell creu que l'escola és el lloc on les activitats naturals que sorgeixen dia a dia són el fonament de tota activitat. Així doncs, les idees claus de la pedagogia d'Adolphe Ferrière són: respectar les necessitats i interessos dels infants, l'ús de metodologies actives que fomentin l'aprenentatge significatiu i tenir present la cooperació, la llibertat i l'autonomia dels infants. (Narváez, 2006)

2.2.1. Metodologies actives

Segons diuen Blanca María Echevarría, Norma Iglesias, Mercedes Hernández i Carmen Rosa Hidalgo en el seu article "Métodos y formas de organización del proceso de enseñanza-aprendizaje. Sus potencialidades", una metodologia educativa és la diversitat d'accions que pren el o la docent per modificar l'educació en funció d'uns objectius proposats determinats. (Echevarría i al., 2010)

A partir d'aquesta definició, s'exposen algunes metodologies que actualment més s'utilitzen dins dels centres educatius d'educació infantil. A partir d'aquestes, cada centre escull en funció dels objectius que vol treballar aquella metodologia que més s'adequa a les necessitats dels infants que acullen.

2.2.1.1. Metodologia Montessori

Maria Montessori (1870-1952) va ser la primera dona graduada en medicina a Itàlia. A més, era mestra, psiquiatra, filòsofa i psicòloga. Va ser la pedagoga més influent en el s. XX, i va crear el Mètode Montessori, el qual es va estendre i va arribar arreu del món.

Carolina Dattari explica que Maria Montessori estava convençuda de l'habilitat innata de l'infant per aprendre per l'absorció inconscient, i posteriorment, ja conscient de la realitat que l'envolta. La doctora a partir dels seus diversos estudis d'observació de l'infant en les diferents etapes del desenvolupament, defensava que els nens i les nenes tenen unes característiques universals durant la infància. Per aquest motiu, defineix aquest període com una entitat per si mateixa, i no com una preparació per l'adultesa. (Dattari, 2017)

Dattari també remarca que per comprendre els principis del Mètode Montessori és necessari definir alguns conceptes claus que sustenten la pedagogia creada per la mateixa autora:

- La ment absorbent i la ment conscient: la ment de l'infant és capaç d'absorbir inconscientment informació en els seus tres primers anys de vida, després passa a ser una ment absorbent conscient. Per aquest motiu, les primeres experiències de la vida dels nens i les nenes són tan importants en el desenvolupament posterior, aprenentatges posteriors com caminar o parlar no requereixen una ensenyança esquematitzada per l'adult per adquirir-los. És a dir, l'infant per necessitat, interès i imitació arriba ell mateix a l'aprenentatge significatiu.
- L'educació individualitzada: A partir de la concepció que cada nen i nena és una individualitat única, té formes úniques d'aprendre, interessos i maneres de treballar. Així com tants nens i nenes existeixen, existeixen tantes capacitats cognitives que el o la mestra i els pares i les mares han de saber atendre. Des d'aquesta mirada, és fonamental que, tant a l'escola com en la llar, els nens i les nenes tinguin la facilitat d'aprendre als seus ritmes, alhora que aprenen col·lectivament en un ambient de respecte i col·laboració
- Llibertat i autodisciplina afavorits per l'ambient: Els principis esmentats anteriorment no podrien ser reeixits si no existís un ambient adequadament preparat per a l'aprenentatge del nen o nena. L'aula ha de ser un lloc estructurat, pensat per als infants i amb materials adaptats per a afavorir l'aprenentatge d'aquests. S'ha de conèixer i respectar l'ambient, així com vetllar

per un clima social d'afecte, perquè el centre educatiu sigui veritablement un estímul per al procés d'ensenyament-aprenentatge.

(Dattari, 2017)

2.2.1.2. Metodologia Reggio Emilia

La pedagogia Reggio Emilia va ser creada per Loris Malaguzzi (1920 – 1994) a Itàlia, després de la Segona Guerra Mundial. Malaguzzi va ser pedagog i professor d'educació primària.

Com esmenta Almudena García en el seu llibre “Otra educación ya es posible. Una introducción a las pedagogías alternativas.”, els principis per entendre l'infant segons la metodologia Reggio Emilia són:

- L'infant és autònom i el centre del seu aprenentatge.
- És valuós i es tenen en compte les seves aportacions.
- Hi ha molta riquesa d'interaccions, amb si mateixos, amb els altres i amb l'entorn.
- L'infant actiu i flexible.
- Capacitat per expressar-se i comunicar.
- Compromís social.

(García, 2017)

Alhora, Almudena García afirma que Loris Malaguzzi vetllava per veure als infants com una totalitat de competències, a més, destacava la importància d'oferir-li sempre materials oberts i amb moltes possibilitats de joc, per tal de fomentar la imaginació i creativitat i arribar així a l'aprenentatge a través de l'experimentació i la manipulació. (García, 2017)

2.2.1.3. Metodologia Waldorf

En la biografia escrita per Cristoph Lindenberg s'exposa que la Metodologia Waldorf va ser creada per Rudolf Steiner. Rudolf Steiner (1861-1925) va ser un educador, autor teatral, pensador social i arquitecte austríac. Després de la Primera Guerra Mundial va començar a crear la seva metodologia. (Lindenberg, 2019)

María Jesús Marcos Martín en el seu treball *Historia y actualidad de la Pedagogía Waldorf* explica que, segons Steiner la vida humana es divideix en cicles de set anys o septennis, es basa en el fet que cada set anys en l'ésser humà es produeixen transformacions a nivell físic, anímic i espiritual. Així doncs, Rudolf Steiner va descriure una naturalesa específica del nen o nena en cada septenni i explica

com progressivament va conquistant les diferents etapes del desenvolupament. En el primer septenni destaca la configuració del cos físic, en el segon septenni es va desplegant el cos etèric, i en el tercer el cos astral. (Marcos Martín, 2013)

En aquesta mateix treball, l'autora diu que Steiner va explicar també molt detalladament les característiques que havia de tenir l'escola per a donar resposta a les necessitats del nen o de la nena en el seu procés de construcció del jo. Així mateix, en la Pedagogia Waldorf es considera de vital importància no saltar-se etapes evolutives, això vol dir en la pràctica, no introduir aprenentatges per als quals el nen o la nena no està preparada. Es justifica aquest principi en què les mateixes forces que estan treballant en la constitució del cos físic, seran les que posteriorment el nen o la nena utilitzi per al seu desenvolupament intel·lectual. Si avancem els aprenentatges escolars i afegim exigències intel·lectuals, obliguem l'infant a emprar les forces que haurien d'estar configurant el seu cos físic en aprenentatges intel·lectuals, la qual cosa pot provocar en el nen o la nena posteriors desequilibris. (Marcos Martín, 2013)

2.3. Mètode Pikler

Com s'ha esmentat anteriorment, a principis del segle XX apareix el corrent de l'Escola Nova, a partir d'aquest corrent van anar sorgint diferents pedagogies i metodologies educatives que van marcar un canvi en la mirada tradicional de l'escola. A més de les metodologies explicades en l'apartat anterior, l'Emmi Pikler va crear un mètode basat en les necessitats dels infants que destaca pel valor de l'infant per si mateix i per la confiança en les seves pròpies capacitats.

En aquest punt es contextualitza la vida d'Emmi Pikler, l'origen de la seva pedagogia i la importància de la seva figura en el món educatiu, així com s'explica i es presenten els principis més importants del Mètode Pikler.

2.3.1. Biografia Emmi Pikler

En el seu propi llibre, l'Emmi Pikler (1902-1984) explica que va ser pediatra, ella va estudiar medicina a Hongria, Àustria i Itàlia, i va viure a Budapest des dels trenta anys. La seva visió dels infants considerava l'infant com un ésser actiu, competent i amb capacitat de decisió per desenvolupar-se per si mateix. Destaca per les seves investigacions on estudia el paper de l'adult i la seva intervenció en el desenvolupament motriu de l'infantil. (Pikler, 1985)

Judit Falk esposa que després de la Segona Guerra Mundial, l'any 1946 se li confia a l'Emmi Pikler la direcció d'un orfanat a Budapest: la casa-bressol Lòckzy (el que actualment anomenem "Institut

Pikler-Lòczy"). És en aquest moment, com a directora del centre, quan comença a desenvolupar la seva pedagogia del moviment lliure dels infants. (Falk, 1991)

Teresa Godall contextualitza que L'Emmi Pikler crea aquesta pedagogia a partir dels moviments reformistes europeus emergents en el segle XX que defensen l'educació activa, com per exemple: Maria Montessori, Rudolf Steiner o Celestine Freinet. També es basa en el primer estudi sobre la psicoanàlisi i en la teoria del apego. En el cas de l'Emmi Pikler, ella posa l'èmfasi en les cures infantils de qualitat i la relació amb l'infant com a base per a desenvolupar-se amb seguretat a través de les seves pròpies competències. (Godall, 2010)

L'autora de l'article *Emmi Pikler: la competència motritz del bebé es posible cuando cambia la mirada del adulto* diu que és llavors, en l'orfanat Lòczy de Budapest, quan comença a néixer una nova manera de mirar i entendre l'infant analitzant i tenint en compte les seves necessitats. En l'obra de Pikler se sosté que des del naixement el nadó té les competències motrius per desenvolupar-se de manera autònoma i a través de la seva pròpia iniciativa, sempre que es disposi d'un espai i ambient positiu ple d'afectivitat en el qual es desenvolupin relacions emocionals basades en l'afecció segura amb la figura de referència. (Godall, 2010)

Així mateix, Teresa Godell afirma que l'Emmi Pikler deia que aquesta és l'única manera que el nen o la nena se senti amb la suficient seguretat per moure's en llibertat, explorant l'entorn de forma activa, i així aconsegueixi desenvolupar-se de manera global en totes les seves dimensions de manera saludable. (Godall, 2010).

Pepa Òdena explica que aquesta pedagogia es va anar estenent a poc a poc per tota Hongria i, finalment, va traspasar les fronteres per tota Europa. L'Emmi Pikler va morir a Budapest l'any 1984. A partir d'aquest moment, els seus seguidors van anomenar l'institut amb el nom de "Pikler-Lòczy", i a partir del 1989 aquesta institució funciona com a fundació i centre de formació. (Òdena, 2003)

2.3.2. Principis metodològics

Com diu l'Emmi Pikler en el seu llibre, la idea principal de l'Institut Pikler-Lòczy és que els infants es desenvolupen a nivell motor de manera lliure i autònoma si se'ls ofereixen uns espais i materials adequats al seu desenvolupament maduratiu. A més, aquesta idea va lligada a una actitud no intervencionista de l'adult i l'educador o educadora, respectant així l'autonomia i el ritme evolutiu de l'infant sense pressionar, forçar postures i avançar etapes. (Pikler, 1985)

L'Emmi Pikler proposa un nou mètode per enfocar el treball psicomotor amb els més petits, aquest està basat en la no-intervenció directa de l'adult i consisteix a deixar el nen o nena en completa

llibertat de moviment seguint algunes condicions com: vestir l'infant amb roba adequada, proporcionar-li l'espai suficient i mantenir l'absència de qualsevol ensinistrament motor per part de l'adult.

També Pikler explica que l'infant aprèn a seure's i a caminar encara que l'adult no l'assegui i el porti agafat per la mà. Especifica que, el desenvolupament motor es produeix de manera espontània mitjançant la seva activitat autònoma juntament amb la gradual maduració orgànica i nerviosa. Quan l'infant se sent lliure és quan es mostra actiu i interessat en el joc, alhora també el podem veure més positiu en les seves relacions i àgil i precís en els seus moviments per tal de realitzar-los de manera relaxada, així va aprenent successivament les diferents habilitats motrius a través de la seva pròpia acció. (Pikler, 1985)

Així doncs, els principis generals que guien aquesta pedagogia, segons especifiquen David i Appel en el seu llibre, són:

- Les relacions afectives entre els adults i l'infant són imprescindibles i privilegiades.
- El moviment lliure i l'activitat autònoma s'han de promoure en les activitats quotidianes.
- La importància de fomentar la consciència d'un mateix i de l'entorn de l'infant.
- La necessitat del benestar emocional i físic de l'infant.

(David i Appel, 1986)

L'autor Szanto-Feder explica més específicament els principis que defensa el mètode Pikler, a continuació s'expliquen més detalladament:

En primer lloc, el valor de l'activitat autònoma fa referència al moviment lliure, l'activitat iniciada pel mateix infant, l'aprenentatge autònom i la noció de competència. És de vital importància el respecte i l'atenció al cos de l'infant. L'adult en aquest sentit acompanya i espera els moviments, a més, facilita que ell pugui realitzar-los. Destaca la importància d'aquesta autonomia des de la primera infància, és a dir, des del naixement. A través d'aquesta els nens i nenes poden anar acumulant experiències que afavoreixen el seu desenvolupament motor de manera harmoniosa i alhora poden assentar les bases d'un bon desenvolupament intel·lectual gràcies a l'experimentació de diverses situacions.

En segon lloc, la importància de les relacions afectives entre l'infant i l'adult i valor de les relacions afectives privilegiades: destaca l'observació de l'acció de l'infant per entendre el moment maduratiu en què es troba, així com la importància del paper que ha d'exercir l'adult en la manera de relacionar-se amb l'infant.

En tercer lloc, la necessitat que té l'infant de prendre consciència de si mateix i del seu entorn, la importància de l'ajuda i l'acompanyament de l'adult en aquest aspecte. A més, destaca el respecte cap al nen o nena com a persona, com a ser únic que estableix relacions i que influeix en els esdeveniments del seu entorn. Per tant, reconeix l'infant com un ésser competent.

Seguidament, esmenta que perquè l'acció tingui significat és necessari que neixi sempre de la pròpia iniciativa. És important deixar llibertat absoluta de moviments en el dia a dia, al mateix temps que l'adult protegeix l'infant dels possibles perills.

En quart lloc, trobem la pedagogia de la vida quotidiana i el valor dels petits avenços perquè aquestes petites accions són molt grans pels infants. Destaca la importància de la comunicació verbal de l'acció de l'adult cap al nen o nena, la suavitat i afectivitat en els gestos, la petició de la participació de l'adult i l'espera atenta de la col·laboració en les activitats quotidianes de l'alimentació i higiene. Durant els moments d'atenció personal de l'infant, és a dir, els moments de menjar, de son i de canvi de bolquers; l'educador o educadora ha de crear una relació de qualitat amb el nen o nena perquè això permetrà a l'infant sentir-se segur i així anirà desenvolupant la seva autonomia en la resta de jornada, com avançar en els moments de joc o en la relació amb els altres infants.

Finalment, es parla de l'estabilitat i la regularitat com a font de seguretat. El valor de les relacions personals estables, de la constància en les actituds educatives i la personalització de la relació entre l'adult i el nen o nena que proporcionarà la seguretat necessària a l'infant per al seu desenvolupament integral.

(Szanto-Feder, 2002)

Per tant, les idees principals del Mètode Pikler desenvolupades en l'Institut Lòczy es poden sintetitzar en la taula següent:

Claus de la Pedagogia Pikleriana
Activitat autònoma
Relació afectiva
Consciència
Respecte
Activitat significativa
Vida quotidiana

Verbalització
Estabilitat
Seguretat
Confiança
Capacitat
Interès
No-intervencionisme
Llibertat de moviment

Figura 2. Elaboració pròpia

2.4. El Mètode Pikler en el primer cicle d'educació infantil

Aquest apartat està dividit en dos subpunts. En primer lloc, s'exposa com l'infant arriba a la conquesta de l'autonomia en el primer cicle de l'educació infantil a través dels principis del Mètode Pikler. Seguidament, en la segona part d'aquest apartat, s'explica el procés d'aprenentatge durant les cures personals i la progressiva adquisició dels hàbits i les rutines dels infants dins i fora de l'escola.

2.4.1. L'autonomia infantil

Quan parlem d'autonomia en el primer cicle d'educació infantil, fem referència als centres educatius que acullen infants del zero als tres anys on s'intenta proporcionar als nens i nenes un espai on viure moltes vivències que els permeteixin enriquir les seves experiències personals. Es busca que, a partir d'aquest recull d'experiències, l'infant s'adoni de les seves pròpies capacitats per fer certes accions per si mateix, sense l'ajuda de l'adult, sempre respectant el seu ritme maduratiu.

L'autonomia infantil desde la perspectiva del Mètode Pikler és un pilar fonamental per l'adquisició d'aprenentatges i el desenvolupament harmònic i global de l'infant. Com explica Judit Falk en els seu article: *Los fundamentos de una verdadera autonomía*:

“Es importante comprender que la autonomía empieza desde el nacimiento, pero toma una forma particular en cada uno de los estadios de desarrollo. Para nosotros, las primeras experiencias de la autonomía existen desde la edad de recién nacido en toda actividad iniciada por el niño mismo sin la intervención directa de los adultos y orientada por el placer y las ganas de hacer cosas. Como veremos, esta actividad «autónoma» iniciada por el propio niño es fuente para él de múltiples aprendizajes en los terrenos psicomotor, afectivo y cognitivo. Es este conjunto de aprendizajes

autónomos los que, cuando son respetados, constituyen los fundamentos de la autonomía adulta.”(Falk, 2009, p.2)

A més, la mateixa autora remarca que l'autonomia des del coneixement d'un mateix repercuteix favorablement en el domini de la pròpia motricitat, l'adquisició d'experiències actives relatives al seu entorn i el sentiment de ser capaços de realitzar accions competents per ells mateixos. Tot utilitzant el seu repertori de comportaments existents en el nivell que es trobin de desenvolupament per així poder guiar les seves activitats segons els seus interessos. Quan l'infant és lliure de conduir les seves pròpies experiències, és aquesta autonomia la que els permet expressar-se lliurement, experimentar les conseqüències de les seves accions i extreure aprenentatges. També els ajuda a identificar les seves possibilitats i els seus límits, tot això els permet actuar sobre el món que els envolta i avançar en la seva integració social. (Falk, 2009)

L'autora Myrtha Hebe Chokler destaca la importància que té l'activitat espontània que sorgeix dels infants pel desenvolupament positiu dels aprenentatges a nivell psicomotor, cognitiu i afectiu. També exposa que l'autonomia sorgeix durant aquesta activitat espontània de l'infant, ja que és un moment on l'infant es mostra capaç de fer i parteix de la seva iniciativa per realitzar diferents accions. (Chokler, 2019)

A més, M. Chokler també ens explica quines condicions segons el Mètode Pikler són imprescindibles per afavorir l'activitat autònoma de l'infant. En primer lloc, ens explica les condicions subjectives, és a dir, aquelles condicions que s'han de complir per a que cada infant segons els seus gustos i la seva personalitat pugui desenvolupar-se autònomament. En segon lloc, explica les condicions objectives, és a dir, aquelles condicions externes essencials per a que qualsevol infant pugui iniciar l'activitat autònoma. Aquestes condicions són les següents:

- Condicions subjectives:
  - Seguretat afectiva, base de la confiança en si mateix i en l'altre, que es constitueix des de la qualitat i l'estabilitat del vincle d'afecte.
  - Llibertat de moviments garantida pel desenvolupament postural autònom, tal com ho va definir l'Emmi Pikler en el seu llibre “Moverse en libertad: Desarrollo de la motricidad global.”
- Condicions objectives
  - D'una banda l'espai, la roba, els objectes i les joguines pertinents, adequats per als infants en un moment concret i en un nivell d'activitat potencial determinat.

- D'altra banda el temps i la continuïtat de l'activitat són font d'experiències essencials i estructurants. L'alternança entre els temps de joc autònom i els temps de cures, plens d'interacció i comunicació amb l'adult, es nodreixen recíprocament.

(Chokler, 2019)

Un cop presentat el concepte teòric d'autonomia infantil, es recullen una sèrie de reflexions pràctiques dirigides als adults per desenvolupar un procés favorable cap a l'adquisició i conquesta de l'autonomia.

Aquesta recopilació d'aspectes pràctics feta per Romina Pérez (2015) es resumeix a continuació:

En primer lloc, és important que, per aconseguir una autonomia significativa, la relació entre l'infant i l'adult estigui regida per un vincle segur. L'infant necessita sentir afecte i seguretat per poder establir una base de confiança en si mateix i en els altres. Així com, l'adult ha de donar espai perquè els infants trobin les seves pròpies solucions, no els hem de donar la resposta correcta ni anticipar-nos als problemes que se'ls presenten ni donar-los solucions immediates. Si ens demanen ajuda, el més apropiat és explicar com ho fem nosaltres sense dir-los "això es fa així", aquesta mena de respostes donen lloc a què ells mateixos considerin diferents possibilitats i solucions, tot fomentant així l'esperit crític dels infants.

En segon lloc, l'adult no ha d'ensenyar moviments ni intervenir en el desenvolupament i maduració psicomotora de l'infant, tampoc és positiu col·locar el nadó en postures o posicions a les quals encara no ha arribat per si mateix. És important respectar els temps de l'infant i no decidir nosaltres per ells. De la mateixa manera que, hem de respectar les seves decisions i valorar-les, sempre que no entrin en conflicte amb la pròpia integritat, la dels altres o la dels materials. Per aquest motiu, és tan important respectar la llibertat dels infants com ensenyar quins són els límits establerts per l'entorn.

En tercer lloc, la pedagogia Pikler destaca la importància d'acompanyar els més petits en els seus èxits i fracassos. Acompanyar no vol dir jutjar sinó mostrar-nos disponibles i presents quan els infants ho necessitin. Per acompanyar és essencial participar en els seus èxits i alegries així com sostenir les seves frustracions i els moments d'impotència, tot evitant els judicis de valor.

Un altre aspecte important és valorar el temps per activitats lúdiques i autotèliques, és a dir, dedicar temps al gaudi d'un mateix sense un objectiu més enllà. A més, hem de tenir en compte no jutjar aquest tipus d'activitat de l'infant perquè sigui capaç de trobar el plaer en aquest tipus d'activitats com jugar, dibuixar... sense buscar resultats exitosos o aprovacions.

També, és important que com adults acompanyants confiem en l'infant, els hem de donar l'oportunitat de fer i desfer. De la mateixa manera que els hem d'involucrar en les tasques quotidianes, les converses, activitats i decisions de manera real i d'acord amb la seva maduresa.

(Pérez, 2015)

Finalment, Romina Pérez (2015) afegeix que hem d'alliberar a la infància del principi que la reprimeix i la limita amb una mirada incapacitant. És a dir, hem de transformar la nostra mirada política cap a la infància, valorar-la i estimar les seves potencialitats. Hem de donar la benvinguda als infants i ensenya'ls-hi el món al qual ells també pertanyen, sense oblidar que l'autonomia no és obligatòria sinó que l'autonomia s'autogoverna i va alineada amb els processos de maduració i desenvolupament. (Pérez, 2015)

2.4.2. Els hàbits i les rutines

L'Emmi Pikler va aconseguir aportar a l'educació uns paràmetres per establir una qualitat als moments de cures de l'infant per part de l'adult a través de la seguretat afectiva per tal d'establir un vincle segur que permeti als infants formar part i participar activament en els moments d'atenció personal.

El mètode creat per Pikler, des de l'orfenat Loczy fins ara, ha aconseguit aportar una nova manera d'entre la infància, és a dir, considerar l'infant com un ésser capaç, competent i valorar les cures personals que se li realitzen així com fomentar la seva autonomia. Es destaca en aquests processos la importància de la mediació comunicativa entre l'infant i l'adult a través del tacte, la veu i la mirada.

Així doncs, Judit Falk afirma que la manera com es realitzen les cures personals des que els infants són nadons no només és important per assegurar la seva salut sinó que també és important per la formació de l'adult en què es convertirà en el futur. (Falk, 1990)

Per tant, per a l'adquisició d'autonomia en els hàbits i rutines quotidians dels infants és imprescindible la seguretat afectiva. Segons Bowlby (2014), un vincle segur és el que permet crear una aliança d'afecte i seguretat amb una persona aliena a ell mateix. Aquest vincle amb una persona externa fa que l'infant se senti preparat per conèixer i explorar el seu entorn proper perquè té per segur que aquesta figura adulta atén les seves necessitats i està disposat a satisfer-les. (Bowlby, 2014)

Pel que fa a les cures personals dels nadons, Laura Estremera (2020) afirma el següent:

“Cuando los adultos están disponibles para el niño o la niña, responden a sus necesidades, lo hacen de forma predecible, con respeto, su amor es incondicional... se generan vínculos de apego seguros, siendo la base de estos niños y niñas la confianza, confían en los demás, en ellos mismos y en el mundo, de esta forma se muestran abiertos e interesados en las nuevas experiencias y relaciones porque ven esas situaciones como oportunidades, sus emociones pueden expresarlas porque saben que van a ser escuchadas”. (Estremera, 2020)

En aquesta mateixa línia, la filla de l'Emmi Pikler i psicòloga infantil Anna Tardos, ens explica en el seu llibre els aspectes a tenir en compte a l'hora de realitzar cures personals i d'acompanyar els infants en l'adquisició d'autonomia en els hàbits i rutines quotidians, per tal de crear en ells experiències positives. Ens ho explica de la manera següent:

- **L'experiència de la relació.** Els infants gràcies a la relació que estableixen amb l'educador o l'educadora, experimenten la socialització primària, es tracta de la primera via d'accés per la participació en la societat on conviu. L'infant anteriorment ja ha establert vincles amb la seva família, però quan les cures personals les ha de realitzar l'educador o l'educadora, aquesta és la responsable de l'infant físicament i emocionalment, aquest últim fa referència a tenir la capacitat de valorar-lo, respectar-lo i reconèixer-lo tal com és.
- **L'adquisició del control de l'atenció.** Durant els moments de cures personals, l'infant té constants oportunitats d'aprendre gradualment aquests processos per si mateix, sempre acompanyat de les accions de l'educador/a. El material que s'utilitza en aquestes cures com: guants, bolquers, estris... mai no s'ofereix a l'infant com un objecte de joc, així amb el temps podrà prendre consciència i assimilar la funcionalitat dels diferents objectes i aprendre progressivament a utilitzar-los. Aquest procés consta de diferents fases, primer es comencen a interessar en els materials, seguidament, els miren, els volen tocar, intenten agafar-los... i finalment, aconsegueixen entendre la seva funcionalitat i comencen a participar en l'acció. Tot aquest aprenentatge ha de ser observat per l'educador o l'educadora per tal de respectar els ritmes individuals de cada infant i dona'ls-hi oportunitats de participar en les diferents accions partint de la iniciativa pròpia.
- **L'intercanvi emocional.** Les cures personals que es fan amb relació al cos de l'infant, li ofereixen vitalitat i seguretat al seu cos. Quan els professionals de l'educació coneixen a l'infant i aquest, ja ha adquirit suficient confiança amb ells, es generen moltes experiències i oportunitats d'aprenentatge que són enriquidores per ambdues parts, ja que l'infant aprèn a actuar per si mateix, aprèn i entén la funcionalitat dels objectes que té al seu abast i és capaç de reconèixer quan les seves necessitats han estat satisfetes. Així també reconeix la sensació

de benestar que li aporta les cures personals que l'educador i l'educadora està realitzant en el seu cos.

- **L'activitat autònoma en els moments quotidians.** Respecte a l'activitat autònoma en els moments quotidians l'Anna Tardos afirma que:

“En el juego libre independiente, el niño persigue su propia meta, mientras que, durante los cuidados, es el adulto quien guía la situación en función de la finalidad que persigue, y aunque respeta y utiliza la actividad espontánea y los gestos del niño, lo impele a la consecución de ese objetivo.” (Tardos, 2008, p.117)

- **La importància del llenguatge.** En els moments de cures personals se li dona rellevant importància al llenguatge que el o la docent utilitza per dirigir-se a l'infant. La manera de parlar, la tonalitat de la veu o fins i tot, altres mediadors comunicatius, com el tacte o la postura corporal, ajuden l'infant a crear consciència del seu propi cos i a situar-se en l'entorn el qual es troba. Els o les educadores per posar paraules a les accions dels infants, parteixen dels seus interessos i intenta expressar-li mitjançant la paraula, allò que l'infant, li està intentant transmetre. Així doncs, l'adult convida l'infant a participar en el procés i pot donar-li les gràcies per la seva participació.

(Tardos, 2008)

Per acabar, s'exposa l'aplicació pràctica segons els principis del Mètode Pikler de les dues cures personals i/o adquisicions d'hàbits i rutines que suposen uns dels reptes més importants per als infants.

Primerament, trobem el pas del canvi de bolquers al control d'esfínters. El canvi de bolquers és un dels moments més íntims que viu l'infant amb el seu o la seva educadora. En aquest aspecte, s'ha acostumat als infants a mostrar un rol passiu durant el canvi de bolquers. Respecte a això, la pediatra Judit Falk explica que l'infant aprèn sobre el seu cos a través de dos grups d'accions; primer pel que ell fa amb el seu cos i, en segon lloc, el que se li fa al seu cos. Així doncs, el moment del canvi, ha d'estar reservat a un espai en el qual l'infant sigui el protagonista i senti que se'l respecta com a persona. L'adult ha de tocar el seu cos amb delicadesa i li ha d'anticipar aquelles accions que li realitza, de manera que l'educador o l'educadora li ofereixi seguretat emocional i física. (Falk, 2006)

D'aquesta manera, actualment moltes llars d'infants que segueixen i apliquen els principis d'Emmi Pikler, fan servir el canviador Pikler. El canviador Pikler, és una estructura de fusta que ofereix seguretat i tranquil·litat durant el moment del canvi de bolquer. La característica principal d'aquest canviador, és que l'infant pot participar activament en l'acció per canviar el bolquer i alhora, permet

moure's per la plataforma lliurement, sent així, l'educador o l'educadora qui s'ha d'adaptar al moviment de l'infant i no aquest, a les accions que se li realitzen. En aquest canviador, el canvi es pot fer tant dret com estirat, segons les necessitats i ritmes individuals de cada infant.

Pel que fa a l'inici del control d'esfínters, Elena Herrán Izagirre en el seu article "La Educación Pikler-Lóczy: Cuando educar empieza por cuidar" expressa com s'adquireix aquest aprenentatge basant-se en la pedagogia Pikler:

“La maduración fisiológica y la maduración del yo corren paralelas. De hecho, la maduración de la musculatura visceral del aparato digestivo termina con el control autónomo y voluntario de los esfínteres. La investigación de Lóczy demuestra que este control supone un nuevo nivel de desarrollo que tiene como punto de partida la decisión del niño de no dar curso libre a la satisfacción inmediata de una necesidad y soportar la incomodidad de la tensión que supone hacerlo, con el objetivo de asimilar una norma adulta. A diferencia del control de esfínteres clásico, se consigue alrededor de los tres años, normalmente precedida del uso de la primera persona del singular y el pronombre "yo", el pis se controla antes de las cacas y las diferencias interindividuales de ritmo y duración son grandes, y no así la diferencia entre sexos, que no supera el mes. El niño está familiarizado con los términos pis y cacas, ya que al menos cuatro veces al día, día tras día, su cuidadora al cambiarle le ha mostrado y le ha descrito el contenido de su pañal, además de decirle que ella también va al servicio.” (Herrán Izagirre, 2013, p.45)

Un altre dels reptes d'autonomia més grans que es troben els infants és l'alimentació. En les estones d'àpats els infants viuen moltes emocions i sensacions. Com diu l'Anna Tardos, la interacció de l'infant en el cas de l'alimentació és molt diferent, ja que es realitza amb la llengua, la boca i els estris.

El paper de l'adult en els moments de menjar és molt important perquè l'infant comenci a adquirir autonomia, Inge Fomasi i Paulette Jaquet expliquen aquest rol segons els principis del Mètode Pikler:

“La atención de la educadora está muy solicitada: debe observar las reacciones del niño; a través de su propio cuerpo percibe los cambios de tono o los estremecimientos del niño sentado en sus rodillas; también debe interesarse en saber cómo el niño acepta el alimento. Es el niño quien come y es pues él quien decide no solo la cantidad que ingiere sino también el ritmo de la comida. La educadora acompaña al niño y se deja guiar por él. Ella organiza el ambiente y determina la estructura temporal y el momento, lo que permite al niño establecer la experiencia de la anticipación y de la espera, de aplazar su placer de ser alimentado tanto sobre el plano alimentario como relacional. También es la educadora quien decide la introducción de nuevos alimentos, sus consistencias así como la técnica que

hay que adoptar. Ella se los propone al niño de manera progresiva, adaptando el ritmo a sus aceptaciones o rechazos.” (Fomasi & Jaquet Travaglini, 2016, p.74)

A més, els mateixos autors destaquen que el desenvolupament de l'autonomia pel que fa a l'alimentació és un dels moments més importants en els tres primers anys de vida de l'infant, començar a desenvolupar la capacitat d'alimentar-se de manera independent, de manera neta i correctament és un objectiu complicat. El nen o nena ha d'aprendre a beure amb el got, a menjar amb la cullera o forquilla, a mastegar, a tenir en compte no embrutar-se la roba i la taula, a no molestar als seus iguals... Així doncs, la tasca de l'adult consisteix en guiar els infants en el transcurs d'aquest difícil camí, però destaquen que l'objectiu principal d'aquest aprenentatge ha de ser el gaudi i el plaer. (Fomasi & Jaquet Travaglini, 2016)

En l'article "La comida del bebé: del biberón a l'autonomía", María Vincze exposa les diferents etapes de l'alimentació dels infants:

1. **La succió.** L'alimentació natural que ofereix més plaer als nadons és la succió. En aquesta etapa es pot alletar o donar el biberó. Perquè el nadó pugui succionar en pau durant 10-15 minuts és important que l'adult estigui assegut de manera còmoda i una mica estirada. Ha de mantenir el nadó contra ell en posició lleugerament obliqua, deixant així els braços de l'infant lliures. Tot i que el nadó neix amb el reflex de succió té la necessitat de, a poc a poc, adaptar-se a la mare amb el fi que l'alimentació es desenvolupi amb calma i sense problemes.
2. **El got i la cullera.** Encara que el nadó alletí o prengui biberó és necessari donar-i des del començament l'aigua o les farinetes amb got i cullera. D'aquesta forma, des d'un principi l'infant es familiaritza amb aquests estris, i quan es comença a introduir-li nous aliments, només s'haurà d'habituar als nous gustos, ja que els estris ja els coneix prèviament. L'infant ha de participar activament en els moments d'alimentació des del principi. Per aquesta raó s'ha de tenir en compte alliberar sempre els seus braços, de manera que pugui començar accions com agafar el got o la cullera. També hem de mostrar-li com i amb què li donem de menjar, i alhora adaptar-nos al seu ritme i als seus moviments. Si després de diversos intents es nota que l'infant no confia en aquest nou mètode d'alimentació, l'adult no ha de forçar la situació sinó que s'ha de tornar enrere i tornar a utilitzar el mètode que utilitzàvem anteriorment, això vol dir que l'infant encara no està preparat per continuar avançant.
3. **La cadira.** Quan deixem de tenir l'infant a sobre dels nostres genolls, vol dir que s'ha fet un gran pas en l'adquisició d'autonomia. Les condicions essencials són: saber seure sol de manera estable sense necessitat de recolzament, saber beure sol, comprendre el que li diem i el que

s'espera d'ell i sobretot és necessari que tingui la necessitat de viure aquesta experiència. Es tracta d'un avenç molt gran perquè suposa molts aprenentatges com: utilitzar el got, el plat, la cullera... I fins i tot, posar-se el pitet. Com en les altres etapes de l'adquisició de la independència, aquí també, la graduació, la flexibilitat i la capacitat de retrocedir són d'una importància fonamental. Això té un significat especial, no sols perquè es tracta de coses difícils d'aprendre, sinó també perquè aquesta fase és alhora un dels modes de separació del contacte corporal.

4. **El menjar en grup.** Quan l'infant ja ha adquirit la destresa i la capacitat autònoma de menjar sol i només demana ajuda en moments puntuals, és el moment d'incorporar més infants en el mateix nivell maduratiu a la taula. El clima a l'hora de menjar ha de ser molt tranquil i afable i ha d'acompanyar a les necessitats dels infants, i és per això, que aquest espai s'aconsegueix quan els infants mengen tots sols sense ajuda, al mateix moment de seure a taula es serveix el menjar i així no han d'esperar, alhora se li ha de donar gran importància al temps i ordre en la qual es fan les accions. A més, han de saber respectar el menjar, tant el propi com el dels companys que tingui al costat. Durant l'alimentació, l'infant ha de comprendre que amb els aliments no es juga, però, no obstant això, ha de ser conscient d'allò que vol menjar i dels aliments que li agraden o li desagraden.

(Vincze, 2002)

3. Marc metodològic

3.1. Punt de partida

Com a punt de partida d'aquesta investigació, es pretén analitzar la importància de la manera en què es treballen els hàbits i les rutines amb els infants dins de l'aula, i com acompanya l'adult aquest procés d'adquisició d'autonomia. Concretament, aquesta investigació es centra en el primer cicle de l'educació infantil.

Amb l'arribada de noves corrents i metodologies que s'oposen a l'Escola Tradicional, els i les professionals de l'educació a poc a poc han anat canviant les seves mirades cap a la infància. Tot i que fa anys s'ha vist més el treball a partir d'aquestes noves metodologies en els centres que imparteixen el segon cicle d'educació infantil, els estudis d'aquestes mateixes pedagogies remarquen la importància d'evolucionar en la perspectiva que té l'adult sobre l'infant des de la primera infància.

Avui dia, trobem molts corrents educatius que proposen metodologies dirigides als infants del naixement, com per exemple: la metodologia Montessori, la Reggio Emilia, la Waldorf o el Mètode Pikler.

En el cas del Mètode Pikler, que és la metodologia que s'investigarà en aquest treball, destaca el valor de l'activitat autònoma, la llibertat de moviment, l'atenció a les necessitats individuals i les relacions afectives basades en la seguretat i la confiança. Aquests són considerats factors imprescindibles per a l'adquisició d'autonomia, i més concretament, aquestes idees formen la base del procés d'aprenentatge dels hàbits i les rutines dels infants.

La motivació per dur a terme aquest treball parteix d'una sèrie de preguntes prèvies que s'han formulat:

- Com a professionals de l'educació, com s'ha de realitzar l'acompanyament dels infants en l'aprenentatge dels diferents hàbits i rutines dins de l'aula per a fomentar la seva autonomia?
- Seguint els principis del Mètode Pikler, es fomenta el procés d'adquisició d'autonomia dels infants?
- S'ha de fer participar l'infant des del principi d'aquest procés, és a dir, des de les cures personals que li realitza l'adult?

Finalment, partint d'aquestes preguntes de recerca prèvies s'ha elaborat la hipòtesi principal d'aquest treball: *El Mètode Pikler fomenta l'autonomia en els hàbits i les rutines dels infants amb dos anys.*

A continuació i a partir dels instruments de recollida de dades que s'han elaborat, s'han obtingut uns resultats sobre la importància de la manera en què l'adult acompanya l'infant en aquest procés d'aprenentatge que s'investiga.

3.2. Objectius

Una vegada s'ha formulat la pregunta d'investigació i la temàtica que es treballa, s'han definit els objectius. En primer lloc, es planteja l'objectiu general de la investigació, i a continuació, els objectius específics.

Objectiu general:

- Investigar com la pràctica educativa basada en el Mètode Pikler fomenta l'autonomia dels infants en l'aprenentatge dels hàbits i les rutines per donar resposta a la hipòtesi inicial.

Objectius específics:

1. Reconèixer les característiques essencials del rol de l'adult segons l'aplicació del Mètode Pikler dins de l'aula durant el desenvolupament de l'aprenentatge dels hàbits i les rutines.
2. Identificar la importància d'acompanyar de manera respectuosa als infants en el procés d'adquisició d'autonomia per demostrar l'eficàcia del Mètode Pikler davant d'altres.
3. Observar com l'infant comença a dominar el seu cos i reconeix les seves pròpies capacitats i necessitats seguint les metodologies marcades a les dues escoles, per analitzar i comparar un moment determinat del procés d'autonomia dels infants de cada centre.

3.3. Disseny

3.3.1. Introducció

En l'apartat de disseny s'especifica el procés d'investigació que s'ha seguit per elaborar aquest treball.

En primer lloc, s'exposa la temporització, és a dir, com s'ha portat a terme aquest treball en el transcurs del temps. En aquest subapartat es presenta la temporització del marc teòric i del marc metodològic.

A continuació, es detalla la mostra de població que s'estudia en la investigació. A més, es contextualitzen ambdues mostres per tal d'aportar coherència al procés experimental.

Finalment, es presenta la metodologia que es portarà a terme i els instruments que s'utilitzaran per a la recollida de dades, i que permetrà analitzar els resultats i arribar a unes conclusions.

3.3.2. Temporització

En aquest apartat s'explica com s'ha portat a terme el treball al llarg del temps, des de la motivació de la temàtica del treball fins a la redacció de les conclusions obtingudes a través de la investigació. A més, s'ha elaborat una taula-calendari (*vegeu Annex 1*) per tal de sintetitzar aquesta temporització.

Per una banda, s'exposa la temporització del marc teòric. Aquesta part del treball es va començar en l'estada de pràctiques amb una recopilació prèvia de nous coneixements i informacions apresos en el centre educatiu pel que fa a la Metodologia Pikler. Aquests nous aprenentatges van ser els que van inspirar la temàtica del treball. A més, a partir del mes de novembre es va iniciar la recerca bibliogràfica per tal d'entrar en profunditat en el tema que guia la investigació, i amb el fi de conèixer i identificar autors rellevants. Finalment, durant els mesos de gener, febrer i març es va elaborar el marc teòric, tot recollint, llegint i seleccionant les informacions necessàries per a la seva construcció.

Per una altra banda, s'explica la temporització del marc metodològic. Per començar, al febrer es va consensuar amb la tutora del treball la pregunta d'investigació i com es portaria a terme el disseny experimental. Seguidament, es van dissenyar els instruments de recollida de dades al principi del mes març i a partir d'aquí es van començar a aconseguir les validacions. Per continuar, es van plantejar els objectius principals i específics de la recerca, així com es va definir la mostra i la metodologia que seguiria la investigació a l'abril i a principis de maig. Tot seguit, es va accedir a les dues escoles a realitzar les entrevistes a les docents i es va entrar a les aules amb motiu de recollir evidències. Per acabar, al mes de maig es van analitzar els resultats partint de la recollida de dades, i finalment, es van redactar les conclusions del treball.

3.3.3. Mostra

En aquest punt s'exposa el context i la mostra en el qual s'ha portat a terme el marc metodològic.

Les entrevistes i les observacions que s'han realitzat es plantegen en dues llars d'infants, una de la província de Tarragona i l'altra de la província de Barcelona. La primera formarà el grup experimental de la investigació, i la segona el grup control, és a dir, la mostra que ens permetrà contrastar les informacions obtingudes de la primera escola.

El fet de tenir una documentació de la base teòrica d'aquest mètode educatiu en el marc teòric d'aquest treball, ha permès a la investigadora escollir un centre que funciona com a grup experimental, que s'ha pogut avaluar i contrastar amb la base teòrica i pràctica dels principis de la Dra. Emmi Pikler i que, per tant, es considera que aplica de manera adequada i coherent el Mètode Pikler en la seva pràctica educativa de manera global.

A continuació, es contextualitzen ambdós centres que formaran la mostra de la investigació.

La primera llar d'infants està ubicada al poble de Cunit, concretament a la zona costanera del poble. És un centre de caràcter públic que depèn de l'Ajuntament de Cunit i té el suport del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

És un centre d'educació no obligatòria que imparteix el primer cicle d'Educació Infantil, adreçat a infants de quatre mesos a tres anys. L'objectiu de la llar és donar un servei de qualitat i de respondre a les necessitats educatives actuals. Potenciant el desenvolupament del pensament dels infants i la creativitat en un context educatiu obert, acollidor i estable. Partint sempre de processos d'observació i documentació pedagògica en els que els infants són els protagonistes.

L'equip docent d'aquest centre compta amb dues mestres d'educació infantil, una de les quals és la directora, i la resta de professionals són educadores infantils.

Pel que fa a la metodologia a partir de la que es treballa en aquest centre, es tracta d'una metodologia activa on l'infant és el centre de tot el que li envolta. D'aquesta manera busquen assolir un aprenentatge significatiu a través de diferents materials i recursos basats sobretot en les metodologies Pikler, Montessori i Reggio Emilia. A més, les tutores de cada estança amb l'ajut de les auxiliars adapten els materials i recursos segons el grup d'infants d'aquell curs i el seu ritme d'aprenentatge. Sempre intentant que els nens i nenes siguin els més autònoms possibles. Totes les mestres creuen en la llibertat de moviment i en l'aprenentatge amb relació a l'entorn que rodeja als infants. Per aquesta raó, cada aula està prèviament pensada, organitzada i cada material i recurs que trobem dins d'elles també ho està per tal d'apartar-se al grup classe al qual es dirigeixen, i a més sempre van acorde amb la metodologia que defensen.

Fent referència al context de barri en el qual es troba, l'alumnat de l'escola és heterogeni, es troba un índex molt elevat d'alumnes de procedència estrangera, majoritàriament magrebí i de Sud Amèrica. A més, des de l'any 2008 es va detectar que aquesta zona escolar de Cunit patia un gran increment de segregació escolar, per aquest motiu es va fer una sectorització per tractar d'evitar-ho. Tot i això, el problema no s'ha solucionat, i destaca la concentració d'aquesta població segregada en aquest centre educatiu. Lligat a aquest factor, el nivell sociocultural de les famílies de l'alumnat del centre és també

heterogeni, però majoritàriament les famílies són d'un nivell socioeconòmic baix, algunes amb situacions greus. Per aquest motiu, aquestes dades tenen també un fort impacte en el dia a dia a l'escola.

Pel que fa a la segona llar d'infants, està ubicada a la ciutat de Viladecans. Concretament, entre el barri Antic i el barri Poblat Roca. És un centre educatiu de caràcter privat que acull a infants del primer cicle d'Educació Infantil, de zero als tres anys.

La llar fa més de vint-i-cinc anys que està en funcionament pel mateix equip directiu. El seu objectiu és col·laborar de manera activa en la formació integral dels nens i nenes, mitjançant un entorn familiar i agradable, i a través de l'aplicació de diferents tipus d'aprenentatges per afavorir al màxim el desenvolupament de l'infant.

L'equip de professionals d'aquest centre compta amb dues mestres d'educació infantil, una d'elles és la titular del centre. I la resta d'integrants de l'equip són educadores titulades amb el CFGS d'Educació infantil.

La metodologia del centre és globalitzadora, és a dir, totes les activitats dels infants inclouen les tres àrees d'aprenentatge del currículum i es relacionen amb els diferents continguts. El mètode d'aprenentatge que s'aplica parteix de la percepció sincrètica de l'infant. Per tal d'aplicar aquesta metodologia el centre, utilitzen com a recurs els centres d'interès i els projectes, que serveixen com a fils conductors i que sempre estan relacionats amb els seus interessos i motivacions per tal de satisfer les necessitats dels infants. Aquests projectes es basen sempre en experiències, activitats i jocs.

Alhora, destaquen que la seva metodologia atén la individualitat de cada infant, atenent les seves diferències i respectant el seu propi procés maduratiu. Tot oferint als infants un ambient càlid, familiar i afectuós on els nens i nenes se senten estimats i on se'ls transmet seguretat.

Fent referència al context de l'alumnat del centre, moltes de les famílies són treballadores que van emigrar d'Andalusia als anys seixanta, i actualment una part gran del barri està format pels fills i filles i els nets i netes d'aquesta població. Els últims anys, aquesta zona de Viladecans ha experimentat un gran augment de famílies immigrants, especialment de procedència magrebina. A més, d'una crecuda important de famílies d'ètnia gitana. Això fa que l'alumnat del centre destaquï per la seva multiculturalitat, i per aquest motiu, trobem majoritàriament un context socioeconòmic mig-baix, que es reflecteix en la quotidianitat dins del centre.

Per acabar, s'expliquen les dues mostres que s'utilitzen per portar a terme la investigació d'aquest treball.

Per una banda, trobem els infants. En concret, aquesta investigació està centrada en els infants de dos anys dins de dues estances d'I-2, és a dir, dins d'una de cada centre. En aquestes dues estances es realitzen les observacions a partir d'unes graelles basades en els objectius, concretament es recullen evidències de quinze infants per estança.

Per altra banda, trobem la mostra dels i les docents d'ambdós centres. Són el centre d'acció de la metodologia de cada escola, per aquest motiu es creu essencial comptar amb la seva participació en la investigació. Les docents-mostra són dues mestres d'educació infantil per cada centre, amb experiència laboral de més de deu anys. Aquestes educadores faciliten dades i informació a partir d'unes entrevistes sobre com treballen l'objecte d'estudi d'aquesta investigació dins del seu centre i de les seves aules.

3.3.4. Metodologia

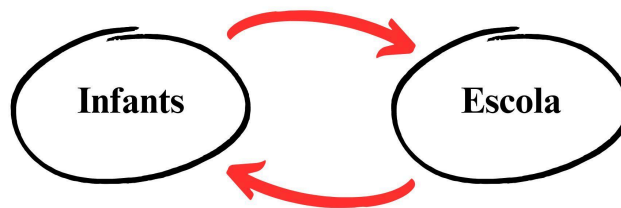
La metodologia que s'ha utilitzat per portar a terme aquesta investigació ha estat de caràcter mixt, el recull d'evidències que s'ha portat a terme és tant quantitatiu com qualitatiu. S'ha dissenyat d'aquesta manera per tal de donar resposta a la pregunta principal de recerca i satisfer els objectius específics de la investigació, així com per finalment poder acabar corroborant o refutant la hipòtesi que guia tot el treball.

- Metodologia quantitativa: S'ha elaborat una graella per tal de recollir evidències a partir de l'observació sistemàtica i controlada d'uns ítems concrets en dos contextos escolars reals. Les dades obtingudes d'aquesta observació han estat plasmades en una sèrie de gràfics per tal de facilitar l'anàlisi dels resultats i fer més visuals els resultats obtinguts.
- Metodologia qualitativa: S'ha realitzat una entrevista semiestructurada a dues mestres d'educació infantil de cada centre-mostra de la investigació. A partir d'aquestes entrevistes es pretén recollir dades i informacions sobre, en primer lloc, la manera de treballar del centre i les metodologies utilitzades i, en segon lloc, com és el rol de l'educadora dins de l'aula pel que fa a l'acompanyament en l'adquisició d'autonomia dels infants basant-se en la metodologia determinada que empra cadascun dels centres. A més, amb el fi de donar suport i veracitat a la investigació, s'ha elaborat una documentació de les aportacions dels autors més reconeguts pel que fa a l'aplicació del Mètode Pikler en el marc teòric. Amb motiu de comprovar que la Metodologia Pikler està ben implementada en el centre on es porta a terme la investigació, i, per arribar a donar resposta a la pregunta de recerca que marca el treball de la manera més verídica possible.

3.3.4.1. Instruments i recollida de dades

Per poder donar resposta a la hipòtesi i als objectius que guien aquest treball s'han dissenyat uns instruments tenint en compte la metodologia mixta.

Per dur a terme una recollida d'evidències adequada i coherent a la pregunta de recerca, s'ha pensat que és de vital importància investigar ambdues parts implicades en aquest procés d'adquisició d'autonomia que s'estudia, és a dir, recollir dades tant dels infants com de l'escola i dels i les professionals de l'educació que hi participen.

Figura 3. Elaboració pròpia

Així doncs, en aquesta recollida de dades s'han fet servir dos instruments, són els següents:

- Observació sistemàtica
- Entrevistes

Seguidament, s'exposa com s'han fet servir els instruments de manera més específica:

- **Observació sistemàtica:** La graella d'observació (vegeu Annex 5) dissenyada està dirigida als infants de l'estança de dos a tres anys, i més concretament, a la mostra de quinze infants en l'edat de dos anys de cada centre. Els ítems a observar que s'han redactat estan fonamentats en el currículum del primer cicle de l'educació infantil. Basant-nos principalment en l'àrea de descoberta d'un mateix i dels altres, i en l'àrea de comunicació i llenguatges. La recollida d'evidències d'aquesta observació intenta investigar com es dona resposta a l'objectiu de cicle següent: *Adquirir progressivament hàbits bàsics d'autonomia en accions quotidianes, per actuar amb seguretat i eficàcia*. Que ambdós centres on s'ha intervingut aconseguen treballant els continguts del currículum següents:
  - Descobriment i identificació de les pròpies necessitats fisiològiques (gana, set, son, etc.), mostrant un control progressiu d'aquestes.
  - Progrés en l'adquisició d'hàbits relacionats amb el benestar corporal i la seguretat personal, la higiene i la salut, així com en l'inici d'hàbits d'ordre, constància i organització en les activitats en què participa.

- Participació amb iniciativa i constància en les activitats quotidianes d'alimentació, repòs i higiene personal, iniciant-se en la pròpia autonomia i orientant-se en les seqüències temporals quotidianes i en els espais que li són habituals.
- Expressió de necessitats, sentiments i idees mitjançant el llenguatge oral, mostrant un progressiu increment del vocabulari relatiu al propi entorn i experiència, ús de frases simples i comprensió de variacions morfològiques de gènere i nombre. (Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació., 2023)

Els paràmetres que s'utilitzen per avaluar les observacions recollides s'han plantejat en funció del nivell d'assoliment de l'infant segons cada ítem determinat. Així donant resposta al grau d'autonomia que els infants tenen adquirit segons els hàbits d'alimentació, són, higiene i el control d'esfínters. Els tres paràmetres d'avaluació marcats són:

Assolit (A); S'assoleix amb ajuda/En procés (AA); No assolit (NA)

Per tal d'acotar la investigació en un moment maduratiu determinat s'han descartat de la mostra els infants que ja han complert els tres anys, amb el fi de què el moment maduratiu del grup mostra sigui més semblant.

- **Entrevistes:** L'entrevista realitzada està dirigida als i les professionals de l'educació que treballen en cadascun dels centres educatius, en concret s'han entrevistat a dues mestres d'educació infantil de cada centre. L'entrevista (*vegeu Annex 3*), com s'ha dit anteriorment, és semiestructurada i està formada per quatre preguntes. I prèviament a la realització d'aquestes entrevistes, ha estat validada per tres professionals de la investigació de la Universitat Rovira i Virgili (*vegeu Annex 2*).

En un principi, es pretén conèixer i contextualitzar el o la docent en un context educatiu determinat, així com conèixer en trets generals la metodologia i la manera de treballar del centre. Seguidament, es demana el seu punt de vista sobre l'objecte d'estudi i la seva manera de treballar els ítems a observar dins de les seves aules, amb motiu de poder fer una anàlisi qualitatiu del tractament d'aquests continguts. Finalment, es pregunta pel seu rol en l'acompanyament d'aquest procés d'adquisició d'autonomia, és a dir, les característiques que ells o elles consideren essencials per afavorir l'aprenentatge dels hàbits i rutines investigats, per tal de recollir i identificar aquestes qualitats.

3.4. Anàlisi de resultats

En aquest punt s'exposen els resultats que s'han obtingut a través dels dos instruments de recollida de dades que s'han elaborat per donar resposta a la pregunta d'investigació que guia aquest treball. Amb els resultats obtinguts, s'intenta donar resposta als objectius principals i als objectius específics plantejats en el marc metodològic. S'arriba a aquests resultats a través de la metodologia mixta, és a dir, a través d'una anàlisi quantitativa i qualitativa. Per tant, les dades que s'analitzen sorgeixen de la recollida d'evidències realitzada a través d'observacions i d'entrevistes.

Resultats de l'anàlisi de les observacions

Amb aquest instrument de recollida de dades s'ha donat resposta a l'objectiu específic 2: *Identificar la importància d'acompanyar de manera respectuosa als infants en el procés d'adquisició d'autonomia per demostrar l'eficàcia del Mètode Pikler davant d'altres*, i a l'objectiu específic 3: *Observar com l'infant comença a dominar el seu cos i reconeix les seves pròpies capacitats i necessitats seguint les metodologies marcades a les dues escoles, per analitzar i comparar un moment determinat del procés d'autonomia dels infants de cada centre*.

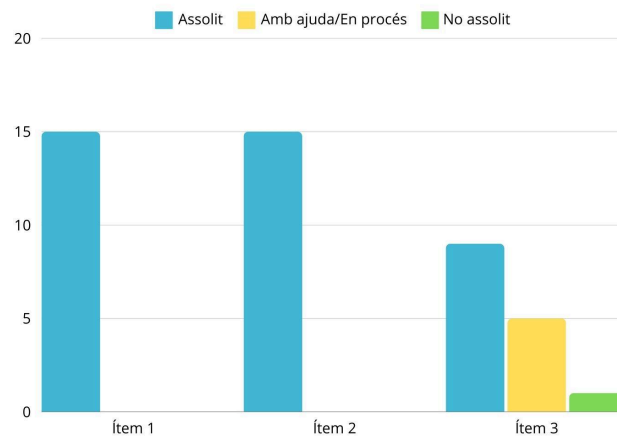
Per extreure els resultats de les observacions realitzades s'han elaborat unes graelles d'observació per facilitar la recollida d'evidències de l'escola amb Metodologia Tradicional (vegeu Annex 6) i de l'escola amb implementació del Mètode Pikler (vegeu Annex 6). Aquesta graella d'observació consta de quatre apartats, un primer on s'observa fites dels moments d'alimentació, en segon lloc, s'observen reptes en el moment de dormir, en tercer lloc, s'analitzen fites d'higiene personal, i finalment, s'observen ítems pel que fa al control d'esfínters.

En funció de les observacions, s'han elaborat algunes gràfiques per tal de fer més visuals els resultats obtinguts i poder fer una anàlisi significatiu. Aquestes gràfiques tenen com a valors els diferents ítems observats i el grau d'assoliment d'aquests aprenentatges, mostrat en tres paràmetres:

Assolit (A), Assolit amb ajuda o en procés (AA), No assolit (NA)

Es comença analitzant els resultats obtinguts de les fites de l'alimentació.

Alimentació

Ítem 1: S'asseu a la cadira i taula.
Ítem 2: Utilitza els estris sol.
Ítem 3: Expressa les seves preferències i necessitats.

Figura 4. Elaboració pròpia

Aquest gràfic mostra el grau d'assoliment dels aprenentatges en els moments de menjar de l'escola que utilitza la Metodologia Pikler, per tal de fer una anàlisi dels resultats envers aquests ítems del grup experimental. Posteriorment, s'adjunten dos gràfics circulars que permeten contrastar els resultats d'aquest grup amb els del grup control de manera més general per tal d'identificar diferències.

Com es pot veure en el gràfic, les fites de seure a la cadira i a la taula i la d'utilitzar els estris de manera autònoma en el tercer trimestre del curs escolar ja les tenen tots els infants assolides. En canvi, pel que fa a l'expressió oral en les estones d'alimentació encara trobem alguns infants que estan en procés, per tant, necessiten el reforç de l'educador o educadora per transmetre el que volen o necessiten. A més, trobem algun infant que encara no s'ha iniciat en aquesta comunicació oral amb l'adult.

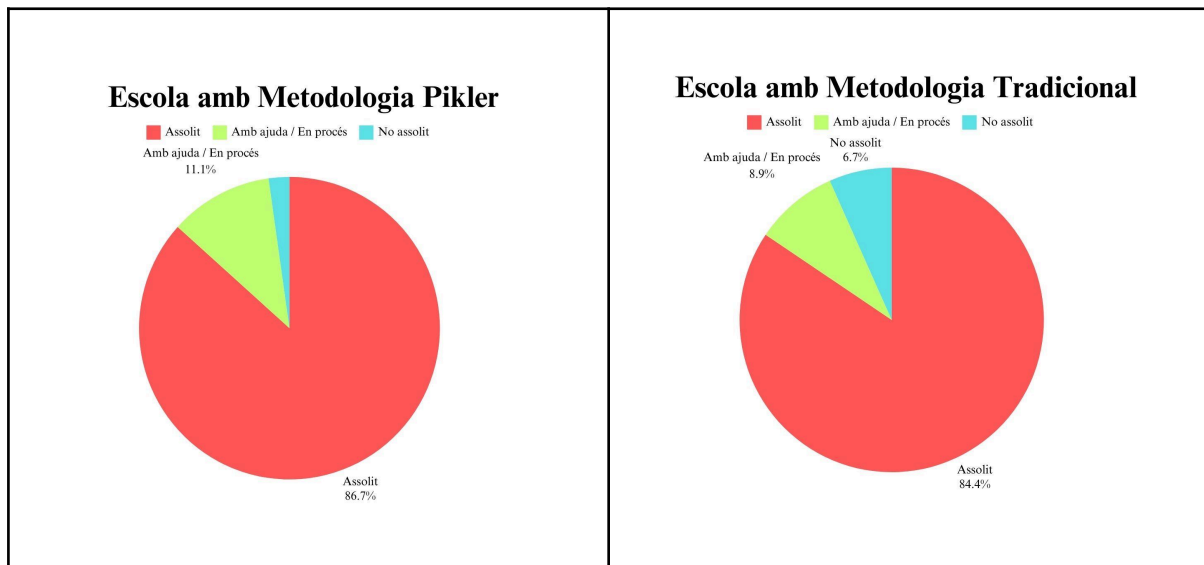

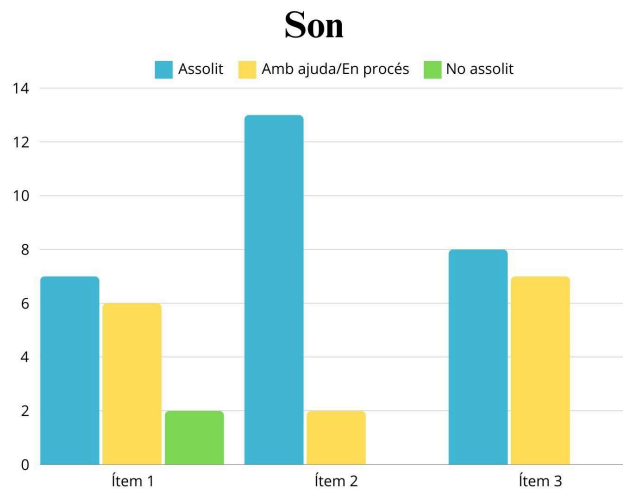
Figura 5. Elaboració pròpia

En aquests gràfics circulars es pot veure el grau d'assoliment de les fites relacionades amb l'alimentació pel que fa a les dues escoles. Aquests mostren els resultats expressats en percentatges del conjunt dels tres ítems observats.

En el gràfic de l'escola que utilitza la Metodologia Pikler es pot observar que un 86,7% de l'alumnat ha assolit els aprenentatges sobre l'autonomia en els moments de menjar, que mirant l'altre gràfic es veu que suposa 2,3% més que l'alumnat de l'escola amb metodologia tradicional. A més, els infants que estan en procés d'aprenentatge d'aquests ítems també tenen un percentatge més alt, representen un 11,1% davant del 8,9% dels infants que necessiten ajuda de l'escola més tradicional.

Per tant, s'observa que, tot i no haver-hi grans diferències, l'escola que utilitza el Mètode Pikler per al treball dels hàbits i les rutines mostra un nivell més alt d'autonomia en el seu alumnat en contrast amb els resultats obtinguts de les observacions de l'altra escola.

Seguidament, s'exposa l'anàlisi dels resultats dels ítems relacionats amb els moments de son.

Ítem 1: Es posa les sabates.
Ítem 2: Es prepara per dormir.
Ítem 3: S'adorm sol.

Figura 6. Elaboració pròpia

Aquest gràfic de barres mostra el nivell d'assoliment de les fites entorn als moments de son de l'escola que implementa el Mètode Pikler.

A través d'aquesta representació gràfica es veu de manera clara que l'ítem de preparar-se per dormir gairebé tots els infants el tenen assolit. Pel que fa a l'ítem número tres troben un índex major de nens i nenes que encara es troben en procés d'adormir-se de manera autònoma de manera que encara necessiten l'acompanyament de l'educador o educadora. En canvi, la fita de posar-se les sabates sembla que és un repte més gran pels infants, tot observant que encara hi ha força infants que estan en el procés d'aprenentatge i alguns que encara no l'han començat a desenvolupar.

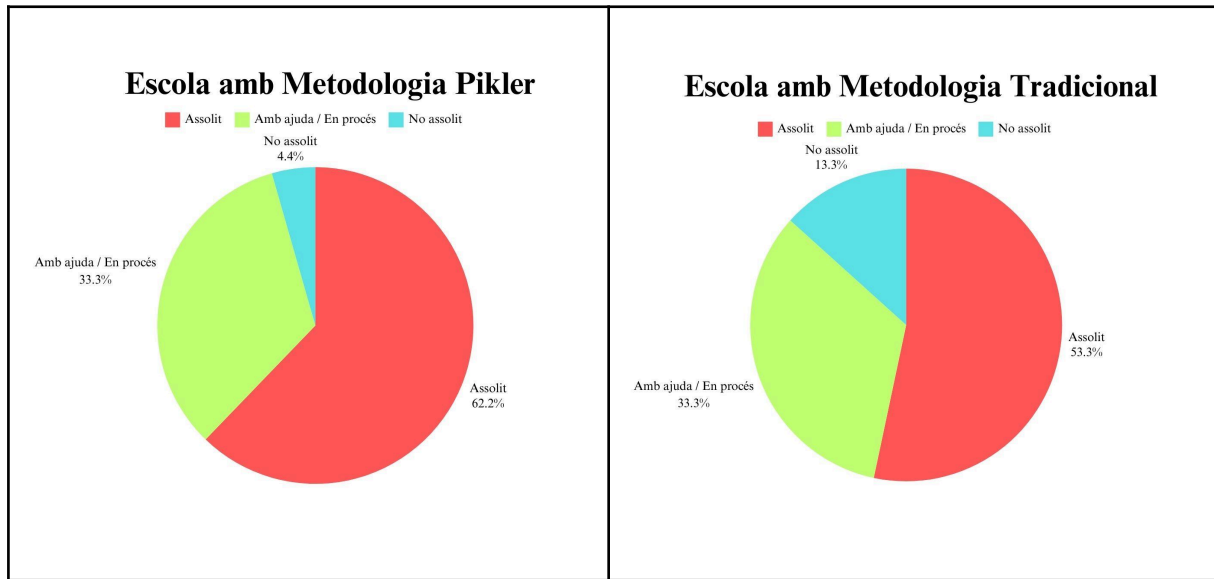

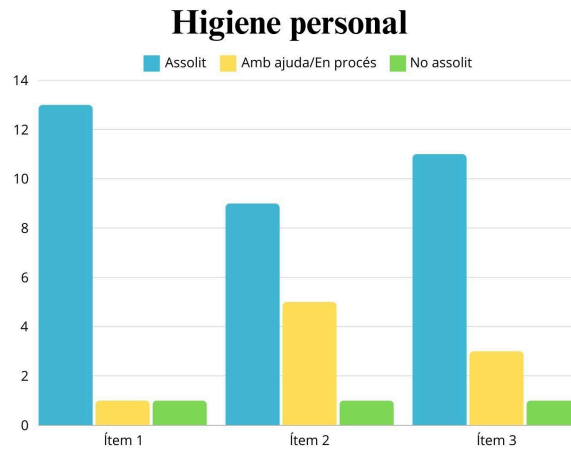
Figura 7. Elaboració pròpia

En aquestes representacions gràfiques s'observa el nivell d'autonomia que tenen els infants d'ambdues escoles pel que fa a les fites relacionades amb els moments de son dins de l'horari escolar. Aquests mostren en conjunt els tres ítems analitzats i els resultats obtinguts en forma de percentatge.

En la primera gràfica, que pertany a les evidències recollides en l'escola que utilitza la Metodologia Pikler, s'observa un 62,2% d'infants que es mostren autònoms en els moments de dormir, que fa front a un 53,3% dels infants de l'escola tradicional. En canvi, en l'índex de l'alumnat que es troba en procés d'aprenentatge o que encara necessiten ajuda davant d'aquests ítems es troba el mateix valor per a totes dues escoles. Així resultant, un percentatge major de nens i nenes de l'escola amb metodologia més tradicional que encara no s'han iniciat en aquests aprenentatges.

En conseqüència, tal com mostren aquestes gràfiques, el grau d'autonomia assolit pels infants que han desenvolupat aquests aprenentatges a través del Mètode Pikler és més elevat que aquells que ho han fet a través d'una metodologia més tradicional.

A continuació, s'analitzen els resultats de les fites entorn a la higiene personal.

Ítem 1: Es renta les mans.
Ítem 2: Es renta la cara.
Ítem 3: Es neteja els mocs.

Figura 8. Elaboració pròpia

En aquest gràfic es pot observar el grau d'autonomia que tenen adquirits els infants de l'escola que utilitza la Metodologia Pikler envers els tres ítems investigats d'higiene personal.

En primer lloc, s'aprecia que en les fites relacionades amb la higiene personal hi ha més varietat de nivells d'assoliment que en els gràfics anteriors on s'han analitzat els aprenentatges entorn a l'alimentació i la son.

Pel que fa a l'ítem 1 es pot veure que gairebé tots els infants tenen assolit l'aprenentatge de rentar-se les mans de manera autònoma. En canvi, l'acció de rentar-se la cara sols encara és un repte per bastants nens i nenes, ja que es pot veure que un índex gran d'infants necessiten l'ajut de l'adult. Finalment, pel que fa a la neteja autònoma dels mocs, s'observa com la majoria dels infants la tenen assolida, tot i que encara trobem quatre infants que encara no han adquirit aquest aprenentatge o que es troben en procés.

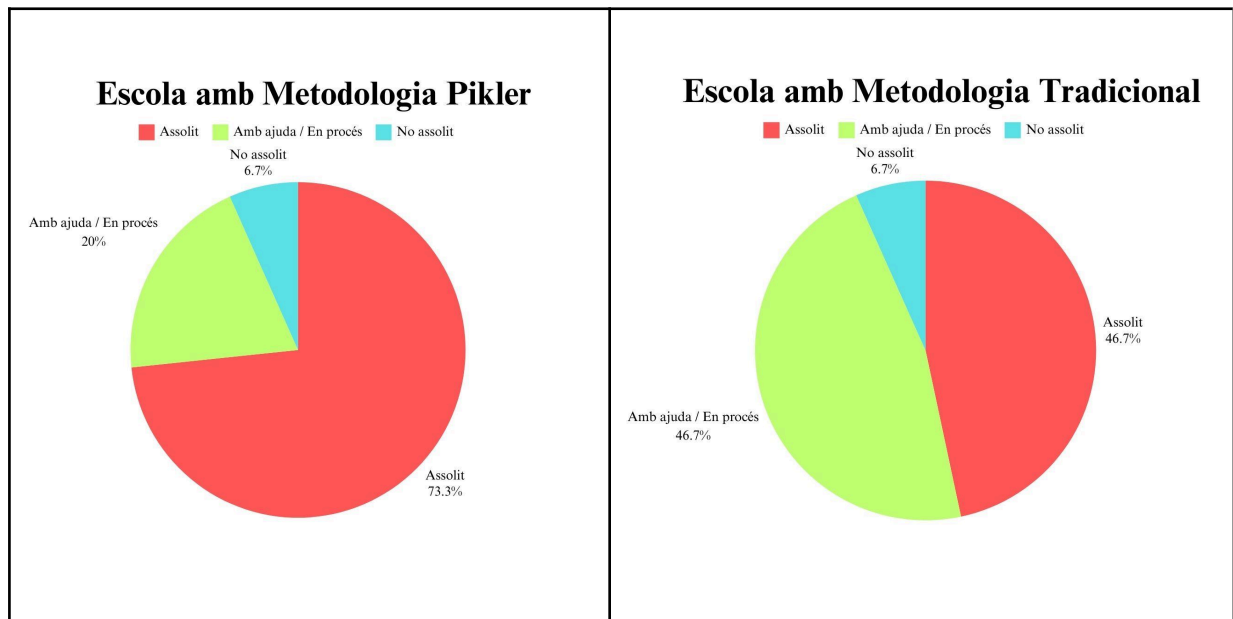

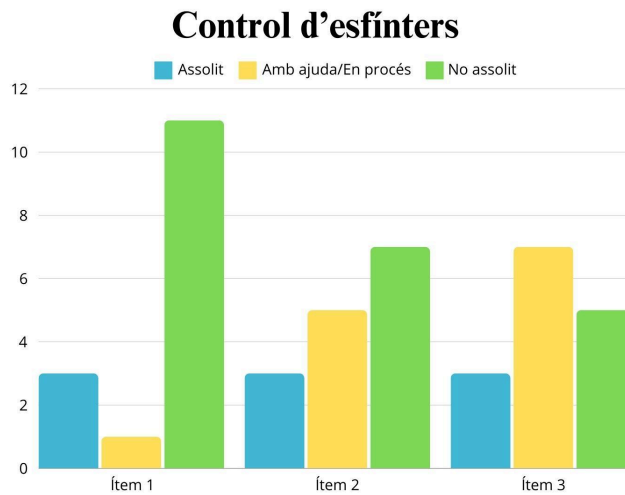
Figura 9. Elaboració pròpia

En aquestes dues representacions gràfiques es pot observar el nombre d'infants de les dues escoles que han assolit, estan en procés o no han assolit les fites relacionades amb la higiene personal, expressat en percentatges.

En el gràfic de l'escola que implementa el Mètode Pikler s'aprecia un 73,3% dels infants que tenen adquirida l'autonomia pel que fa als hàbits d'higiene treballats a l'aula, enfront del 46,7% dels nens i nenes de l'escola amb metodologia tradicional. Aquest índex, doncs, s'observa que és força superior el de la primera escolta envers el de la segona. En canvi, l'alumnat que encara no s'ha iniciat en aquests aprenentatges tenen el mateix percentatge en totes dues escoles. Per tant, la diferència més notòria es troba en el fet que molts infants que estaven en procés o necessitaven ajuda de la primera escola, finalment, han assolit l'autonomia completa. Ara bé, s'observa com molts dels infants de l'escola tradicional encara es troben desenvolupant aquests aprenentatges.

Així doncs, en aquest contrast de gràfics es pot extreure que els resultats obtinguts de l'escola que ha treballat aquests hàbits i rutines amb el Mètode Pikler dins de l'estança han assolit un percentatge més alt d'infants que es mostren autònoms pel que fa als ítems investigats.

Finalment, s'analitzen els resultats de les fites entorn el control d'esfínters.

Ítem 1: Expressa les seves necessitats
Ítem 2: Fa les seves necessitats al lavabo.
Ítem 3: Es vesteix/desvesteix sol.

Figura 10. Elaboració pròpia

En aquest gràfic de barres es mostra el grau d'autonomia que han assolit els infants de l'escola amb aplicació Pikler pel que fa al control d'esfínters.

S'observa en la gràfica que, l'ítem 1 relacionat amb l'expressió de les pròpies necessitats relacionades amb el control d'esfínters és una fita complicada pels infants, de fet, és la fita que més costa assolir i que depèn molt del ritme individual de l'infant i del moment maduratiu en què es troben, és a dir, s'observa com l'índex més gran és el d'infants que no han començat a adquirir aquests aprenentatges. En canvi, la representació gràfica dels ítems 2 i 3 mostra que pel que fa a començar a fer les pròpies necessitats al lavabo i l'acció de vestir-se i desvestir-se autònomament hi ha més infants que, respectivament, han aconseguit l'autonomia i que encara estan en procés d'assolir-ho en comparació amb l'ítem 1.

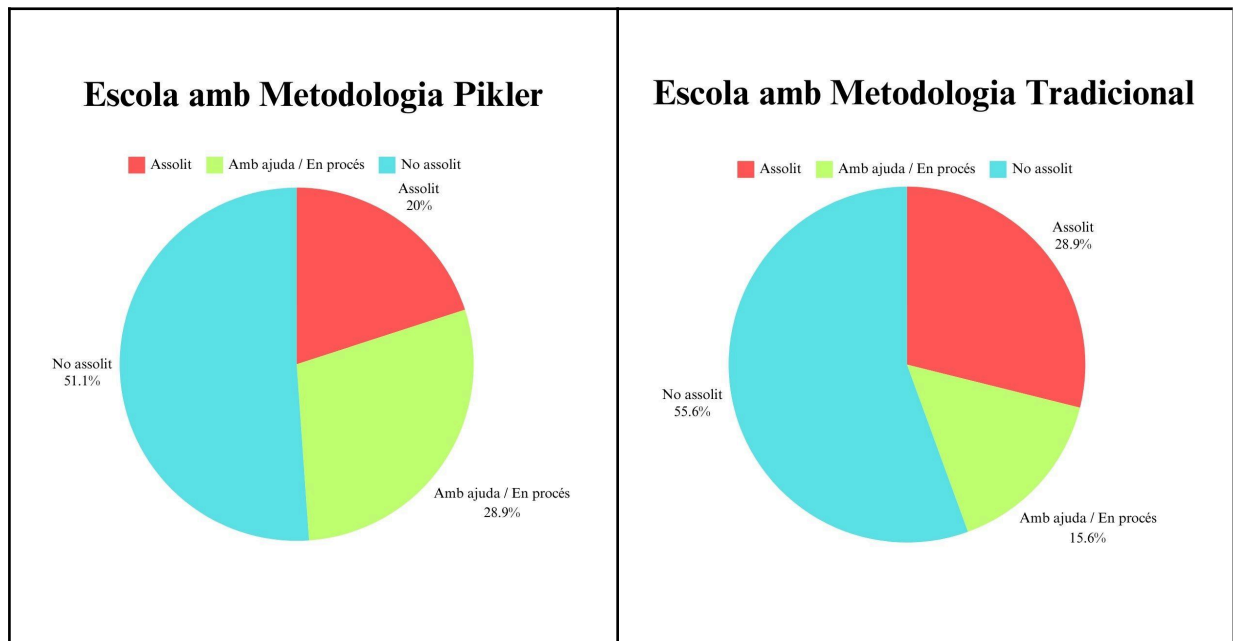

Figura 11. Elaboració pròpia

En aquestes gràfiques circulars es representa el nivell d'assoliment de les fites relacionades amb el control d'esfínters de les dues escoles. En aquestes gràfiques els resultats s'expressen en percentatges dels tres ítems analitzats.

En l'escola que utilitza la Metodologia Pikler s'observa que un 51,1% dels infants no han començat a adquirir encara autonomia pel que fa a les fites del control d'esfínters. En canvi, en el gràfic de l'escola tradicional observem un percentatge major, concretament d'un 55,6%, dels infants que encara no s'han iniciat en aquest aprenentatge. Pel que fa als infants que sí que tenen adquirida l'autonomia relacionada amb el control d'esfínters, la primera escola consta amb un 20% i la segona escola compta amb un 28,9% dels infants que ja l'han adquirida, per tant, s'observen més infants que tenen el control d'esfínters assolit. Tot i això, en l'escola que treballa els hàbits i les rutines segons el Mètode Pikler s'observa un percentatge més alt de nens i nenes que es troben en procés d'assolir aquests aprenentatges que en l'escola que utilitza la metodologia més tradicional.

Per tant, s'observa que l'escola que utilitza el Mètode Pikler per a fomentar l'adquisició d'autonomia dels hàbits i les rutines mostra un percentatge més alt d'infants que es troben en aquest procés d'aprenentatge, fent front al 15,6% dels infants de l'escola tradicional. Encara que aquesta segona té un nombre més gran d'infant que ja han assolit aquestes fites, això pot ser degut al fet que trobem infants en un moment maduratiu més avançat.

Per concloure, es representa en un gràfic de barres una síntesi de les dades recollides per poder fer una anàlisi final de les evidències recollides a través de les observacions.

Resultats finals de les observacions

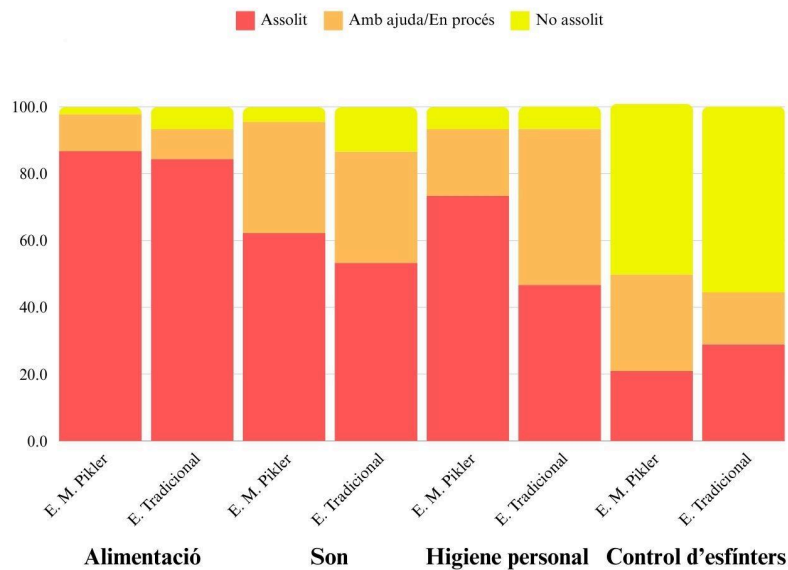

Figura 12. Elaboració pròpia

Finalment, es fa una anàlisi total de les dades obtingudes a través de les observacions amb aquesta gràfica de barres apilada on es representen els resultats de totes dues escoles envers els ítems observats en forma de percentatges, per tal de poder contrastar de manera més clara els resultats.

Pel que fa a l'assoliment dels hàbits i les rutines relacionats amb l'alimentació, s'observa que l'escola que utilitza el Mètode Pikler presenta un major percentatge tant d'infants que han assolit aquestes fites com d'infants que estan en procés d'aprenentatge, enfront dels percentatges obtinguts en l'altra escola. Tot i que la diferència entre ambdues escoles és petita, i no transmet uns resultats concloents.

En referència als hàbits i les rutines entorn als moment de son, s'observa que els infants que ja són autònoms i els que encara necessiten ajuda de l'escola que implementa el Mètode Pikler sumen un percentatge major que l'alumnat de l'escola que utilitza el Mètode Tradicional per a treballar els hàbits i les rutines. Per tant, es pot veure una petita eficàcia positiva en la Metodologia Pikleriana, tot i que els resultats d'ambdós centres són semblants.

En relació amb les fites de la higiene personal, s'observa que els infants de totes dues escoles que ja han assolit o estan en procés d'aprenentatge representen el mateix percentatge total. Tot i això, el percentatge d'infants que són autònoms en referència a la higiene que han treballat aquests hàbits i rutines segons el Mètode Pikler és, a diferència de les anteriors, força superior a l'escola que no implementa aquesta metodologia.

Respecte a l'adquisició d'autonomia en els hàbits i les rutines en relació amb el control d'esfínters, s'aprecia que en l'escola tradicional hi ha més infants que ja són autònoms en el moment d'anar al lavabo. No obstant això, en l'escola que treballen segons el Mètode Pikler s'observa un nombre més gran d'infants que es troben en procés d'aprenentatge, i per tant, resulta un nombre més baix d'infants que encara no s'han iniciat en aquest aprenentatge que en el grup control.

Resultats de l'anàlisi de les entrevistes

Amb aquest instrument de recollida de dades s'ha donat resposta a l'objectiu específic 1: *Reconèixer les característiques essencials del rol de l'adult segons l'aplicació del Mètode Pikler dins de l'aula durant el desenvolupament de l'aprenentatge dels hàbits i les rutines*. Les entrevistes s'han realitzat a dues mestres d'educació infantil de cadascun dels centres en els quals s'ha portat a terme la investigació, i totes aquestes mestres són tutores d'estances de 2 a 3 anys amb més de quinze anys de trajectòria.

Per poder analitzar els resultats obtinguts de les entrevistes, s'ha elaborat un buidatge (*vegeu Annex 4*) de les respostes de cadascuna de les educadores entrevistades. D'aquesta manera, s'analitzen els resultats de cadascuna de les quatre preguntes respectivament segons les respostes de les diferents educadores, tot contrastant les maneres de treballar d'un centre respecte a l'altre.

En primer lloc, s'observen les respostes de la primera pregunta. Aquesta primera qüestió fa referència a la metodologia utilitzada en els centres i la manera com l'han apresada. Les mestres de l'escola que utilitzen el Mètode Pikler comenten que, principalment, utilitzen aquesta metodologia, tot i que, en certes propostes i elaboracions de materials afegixen altres metodologies actives i respectuoses com ara la metodologia Montessori. El que defensen en el seu dia a dia a l'escola és l'aprenentatge segons el moviment lliure. A més, destaquen la importància de l'existència d'uns límits per tal d'afavorir la convivència dins l'estança, ja que no s'ha de confondre el Mètode Pikler amb fer el que un vulgui. I ressalten la importància de fer un acompanyament afectiu i respectuós a l'infant per tal d'afavorir el seu desenvolupament.

També comenten que l'aplicació del Mètode Pikler l'han après a través d'un munt de formacions que fan totes les educadores del centre, per tal de seguir totes una mateixa línia. I ho han fet a partir de les formacions que ofereixen diferents especialistes reconegudes en aquesta metodologia. Sobretot, s'han format en l'organització d'espai, en l'acompanyament respectuós i en el joc lliure.

Les mestres de l'escola amb metodologia més tradicional esmenten que incorporen les metodologies actives en les propostes d'aprenentatges o en les unitats didàctiques, però no en la seva pràctica educativa de manera global. Sinó que les han anat afegint a la seva manera de treballar de sempre.

Així doncs, a diferència del grup control, que són les mestres de l'escola amb metodologia més tradicional, en la primera escola es troba unes educadores que tenen molt clara la seva metodologia i s'han anat formant en ella de manera constant en diferents aspectes del dia a dia a la llar amb especialistes reconegudes, per tal d'introduir-los de manera adequada i rigorosa dins de l'aula des de l'estança de nadons fins a l'aula de dos a tres anys, fent una continuïtat.

En segon lloc, s'analitzen les respostes de la segona pregunta, la qual tracta la importància del foment i de l'adquisició d'autonomia. En aquestes respostes s'observa com, tant les educadores de la primera llar com de la segona, troben de vital importància el treball de l'autonomia dels infants dins de l'escola perquè és beneficiós pel seu desenvolupament harmònic físic i cognitiu. Totes dues parts defensen que l'adquisició d'autonomia és important per afavorir l'autoestima i perquè l'infant se senti capaç d'aconseguir coses per si mateix sense l'ajut sempre de l'adult.

A més, les educadores del centre que implementa el Mètode Pikler destaquen que és important que l'adquisició de fites a través de l'autonomia es faci a través de l'acompanyament respectuós. Segons ella, aquest acompanyament inclou el respecte a les necessitats i preferències de l'infant, la verbalització i l'explicació de tot el que es fa i l'acompanyament de l'adult de manera que es mostri disponible per l'infant i de manera que demostrï afecció a l'infant, per tal que aquest se senti segur a l'hora de fer passos endavant en aquests aprenentatges.

En tercer lloc, la quarta pregunta demana l'explicació de com tracten els hàbits i les rutines de l'alimentació, el son, la higiene personal i el control d'esfínters dins de cadascun dels centres. I a més, es pregunta quina és l'actitud que elles adopten davant de l'adquisició d'aquests aprenentatges.

En referència a l'alimentació les mestres de l'escola que utilitza la Metodologia Pikler expliquen que l'alimentació es treballa en dos moments concrets del dia: un petit esmorzar de fruita i el dinar. Comenten que des del centre s'intenten promoure els aliments saludables. I que, des del principi de curs s'intenta deixar autonomia als infants per menjar sols, això sí amb uns límits com estar asseguts tots a les cadires i taules. I per elles és important que l'infant utilitzi els estris ell mateix. Especifiquen que hi ha nens que no estan acostumats a aquests hàbits i que si ho necessiten se'ls ajuda i se'ls va deixant a poc a poc autonomia perquè vagin progressant en aquests aprenentatges. Per una altra banda, destaquen la importància del respecte dins d'aquests moments, per aquest motiu, cada infant porta les seves pertinences com el seu pitet, i alhora cada infant té el seu plat i els seus estris, on l'educadora el serveix el que cada infant prefereix, o fins i tot, a mitjans de curs ja comencen a servir-se tots sols la quantitat que ells volen. A més, per exemple, pel que fa a la fruita se'ls pregunta quines prefereixen, o en els dinars se'ls pregunta si volen amanida, formatge, pa... per acompanyar alguns plats i els nens i nenes són qui decideixen.

Les mestres comenten que a l'escola amb metodologia més tradicional, i en el curs d'I-2, els infants mengen de la mateixa manera que en l'anterior, és a dir, asseguts en cadires i utilitzen els estris de manera autònoma. I què, si algun infant ho necessita se l'ajuda. Tot i això, comenten que tots els infants mengen el mateix, a diferència de l'escola Pikler, que els infants en aquest centre tenen capacitat de decisió en alguns aspectes com en les quantitats i en les seves preferències pel que fa a alguns aliments.

Respecte als moments de son, les educadores del centre amb aplicació del Mètode Pikler destaquen la importància de què l'infant estigui en un espai on se senti com a casa, és a dir, que li sigui còmode i afectuós. A més, la mestra és la que els acompanya en aquest procés d'agafar el son de la manera més individualitzada possible amb accions com: estant present, acaronent-los, donant-los la mà... als nens i nenes que ho necessiten. També fan referència als nens que un moment donat no volen dormir, i expliquen que no s'obliga, simplement se'ls demana que respectin els altres companys de manera que no facin soroll. Les dues llars deixen als infants portar els seus objectes personals per tal que se sentin segurs i facilitin la relaxació. Però, en la llar més tradicional, no s'explica aquest acompanyament individualitzat a l'infant en el moment de son.

Amb relació als hàbits d'higiene personal, les docents de l'escola que utilitza la Metodologia Pikler expliquen que la neteja de les mans i la cara es fan en moments concrets del dia, més específicament, abans i després de dinar. Però si algun infant ho necessita i vol, té la possibilitat de netejar-se en qualsevol altre moment del dia. Comenten que en aquests moments es deixa a l'infant netejar-se de manera autònoma, sempre amb la supervisió de l'adult. I a més, si s'ha d'ajudar a algun infant en aquesta neteja se li verbalitza abans de fer-li per tal d'anticipar-los l'acció, que l'acceptin i facilitar-la. És a dir, intenten ser respectuosos amb el cos i les accions que se li fan a l'infant. La neteja dels mocs, es realitza de la mateixa manera, se'ls deixa ser autònoms per agafar un mocador i netejar-se, i si se'ls ajuda se'ls comenta verbalment el que li faran. A més, destaquen la importància de tenir mobiliari adaptat a l'edat dels infants per tal de facilitar l'adquisició d'autonomia en referència a aquests aprenentatges d'higiene.

En canvi, les mestres de l'escola més tradicional comenten que en relació amb la neteja de cara i mans el fan amb l'ajuda de la docent sempre per no mullar-se excessivament. A poc a poc, a mesura que avança el curs i la maduració dels infants se'ls va deixant més autonomia. La neteja dels mocs la fan els infants sols, de la mateixa manera que els de l'escola anterior. I si s'ha de fer un repàs d'aquesta neteja la fan les educadores, però deixen que l'infant ho intenti.

Per tant, en aquest aspecte l'escola amb implementació del Mètode Pikler fomenten més l'autonomia dels nens i nenes en les diferents neteges dins de l'estança. I a més, es mostren més curoses amb el cuidatge del cos de l'infant.

Pel que fa al control d'esfínters, les educadores del centre que utilitza la Metodologia Pikler exposen que elles ho fan a partir de la teoria del que el bolquer no es treu sinó que es deixa posat. Esmenten que és un procés llarg, que fins i tot, pot arribar a durar nou mesos. I aquest procés d'aprenentatge es comença a partir de què l'infant comença a comunicar les seves necessitats, no abans. Perquè pensen que si l'infant no es comunica amb l'adult vol dir que encara no és prou madur físicament ni cognitivament. A més, diuen que és important preparar prèviament aquest aprenentatge fent-los participants en el canvi de bolquers, és a dir, que comencin a ser autònoms per pujar al canviador, desvestir-se, etc.

Pel que fa a l'altre centre educatiu, les educadores comenten que en el seu cas sí que treuen el bolquer quan un infant comença a donar signes que ja és prou madur. Sempre ho fan amb la decisió conjunta de les famílies, i els ofereixen anar al lavabo diferents cops al dia per intentar que s'ho facin a sobre el mínim de vegades possible. Es conclou, doncs, que la metodologia de deixar el bolquer posat encara que ja es trobin en procés d'aprenentatge del control d'esfínters que usa l'escola amb aplicació del Mètode Pikler, és potser més lent que el de l'altra escola, però també és més respectuós amb el benestar emocional dels infants. De tota manera, pel que expressen les mestres d'ambdós centres sempre s'intenta respectar els ritmes individuals dels infants i se'ls dona oportunitats perquè comencin a assolir aquesta fita.

En quart lloc, i per acabar, la pregunta quatre fa referència a les característiques del rol de l'adult per a fomentar l'autonomia dels infants. En aquest cas, les mestres de l'escola que implementa la Metodologia Pikler expliquen que per a elles el més important és que existeixi una relació de respecte i d'afectivitat entre l'infant i l'educadora. Per poder fomentar l'autonomia és important que l'infant confii i se senti segur amb l'adult, per això destaquen la importància de ser referència per als nens i nenes i de mostrar-se disponible a ells i elles. A més, diuen que el rol del docent, principalment, és el d'observar a l'infant per adonar-se del que són capaços de fer i del que encara no, i no fer-ho elles per ells. Sinó que és essencial deixar-los temps perquè ho intentin un cop i un altre fins que ho aconsegueixi, tot i que a vegades tinguin pressa o pressions per portar tot el grup classe i sigui difícil dedicar-los aquest temps.

D'una manera semblant responen les docents del centre amb metodologia més tradicional, reafirmen la importància de l'observació a l'infant per part de les educadores, i a més també comenten la

importància de l'acompanyament per a encaminar i guiar aquests nous aprenentatges, sempre respectant les necessitats i els ritmes individuals.

Per acabar, a partir de les respostes de totes les mestres s'extreuen unes característiques del rol del docent comunes en totes dues metodologies:

- Observació activa de l'infant.
- Respecte als ritmes individuals.
- Disponibilitat de l'adult.
- Sensibilitat, afectivitat i seguretat.
- Establiment de límits i normes.
- Importància per la motivació i els suggeriments.
- Confiança en les capacitats pròpies de l'infant.

A més, també s'han extret altres característiques que només esmenten les mestres del grup experimental, és a dir, que són característiques pròpies del rol de l'adult segons l'aplicació del Mètode Pikler:

- Comunicació respectuosa entre l'adult i l'infant.
- Acompanyament i suport respectuós en el desenvolupament de l'infant.
- Valor a la capacitat de decisió de l'infant.
- Trasllat de la quotidianitat al centre educatiu.

3.5. Conclusions

Un cop s'ha finalitzat la investigació portada a terme en aquest Treball de Fi de Grau, es dona resposta a la hipòtesi que guia tot el treball. A partir dels instruments de recollida de dades s'ha pogut donar resposta als diferents objectius específics que faciliten arribar a satisfer l'objectiu principal de la investigació. Aquests objectius específics, doncs, s'han pogut respondre a través del disseny experimental elaborat. I, per tant, una vegada s'han analitzat les dades obtingudes a través de les observacions i de les entrevistes s'han extret unes conclusions.

Per començar, segons el primer objectiu específic, **reconèixer les característiques essencials del rol de l'adult segons l'aplicació del Mètode Pikler dins de l'aula durant el desenvolupament de l'aprenentatge dels hàbits i les rutines**. Gràcies a les entrevistes realitzades a les mestres del centre que implementa el Mètode Pikler, s'ha pogut identificar com es treballen els hàbits i les rutines i com s'acompanya el procés d'adquisició d'autonomia dins d'un centre en un context educatiu real segons la metodologia investigada, i alhora, també s'ha pogut veure com es treballen aquests aprenentatges en un centre amb metodologia tradicional. Com es comenta en l'apartat anterior, s'han vist característiques comunes en la manera de treballar, però també s'han vist característiques que són pròpies únicament del rol de l'adult segons la implementació del Mètode Pikler.

Així doncs, les mestres d'aquest centre destaquen la importància de fer un acompanyament respectuós a l'infant, en aquesta característica inclouen una bona comunicació infant-adult i la importància de la verbalització de l'adult cap a l'infant sobre què es farà a continuació o sobre el que se li farà al seu cos, elles exemplifiquen accions com la neteja de la cara o el canvi de bolquer. Per tant, s'observa una preocupació especial pel respecte i la cura al cos de l'infant. Així com, s'observa que li donen un valor essencial a la comunicació amb el nen o nena.

Per una altra banda, pel que fa a aquesta metodologia, també remarquen en diverses ocasions la importància de respectar la capacitat de decisió de l'infant. En aquest aspecte, esmenten que és important oferir oportunitats de decisió a l'infant, com per exemple els moments dels àpats o els d'anar al lavabo, i respectar el que ells decideixen. Expliquen que així, els infants se senten escoltats i reben les seves eleccions, per exemple la quantitat de menjar que volen o el moment d'asseure's el lavabo, de manera més positiva.

Finalment, també aquestes mestres expliquen la importància de traslladar la quotidianitat de les cases dels infants a les estances de la llar, per així aconseguir que els infants se sentin còmodes, segurs i estimats. Això ho remarquen, per exemple, en els moments de son i per aquest motiu, dorm cada infant dins de la seva estança amb els seus companys i la seva mestra. I a més, se'ls facilita que puguin

portar els seus objectes personals i se'ls acompanya en el procés d'agafar el son amb actes d'afectivitat com carícies o donar la mà.

Pel que fa al segon objectiu específic d'aquesta investigació, **identificar la importància d'acompanyar de manera respectuosa als infants en el procés d'adquisició d'autonomia per demostrar l'eficàcia del Mètode Pikler davant d'altres.** A través de les observacions realitzades dins de l'aula de l'escola que fa una aplicació pràctica del Mètode Pikler i de les observacions recollides a l'escola amb metodologia més tradicional, s'ha vist com treballar de manera respectuosa l'adquisició d'autonomia dona de manera general en els ítems observats uns resultats una mica més positius en el grau d'assoliment d'autonomia dels infants de dos anys enfront dels de l'escola que es fa un acompanyament tradicional. I a més, s'observa un nombre més gran d'infants que senten curiositat i s'inicien en aquests aprenentatges o que es troben en procés d'assolir-los, i per tant s'observa un nombre inferior de nens i nenes que senten rebuig o no se senten preparats o capaços d'assolir fites entorn a l'autonomia.

Encara que les diferències entre els resultats d'ambdues escoles són petites, després d'identificar les característiques pròpies del rol de l'adult segons el Mètode Pikler, es considera que pot ser interessant i favorable introduir aquests aspectes en les aules perquè, encara que no és clar que fomentin molt més l'autonomia dels infants, sí que s'observa una preocupació més especial de les mestres envers alguns aspectes de l'acompanyament, com s'ha esmentat anteriorment, i es pensa que aquests poden facilitar l'adaptació dels nens i nenes als hàbits i rutines que es treballen a l'escola.

Respecte al tercer objectiu específic, **observar com l'infant comença a dominar el seu cos i reconeix les seves pròpies capacitats i necessitats seguint les metodologies marcades a les dues escoles, per analitzar i comparar un moment determinat del procés d'autonomia dels infants de cada centre.** S'ha conclòs a través de les anàlisis de les observacions realitzades en ambdós centres que, tot i que s'han obtingut resultats semblants en les dues escoles perquè s'ha recollit una mostra molt específica quant al moment maduratiu dels infants observats, es pot veure que en els ítems observats hi ha uns resultats una mica més favorables per part de l'escola que treballa amb la implementació de la Metodologia Pikler.

A més, després d'haver realitzat l'estada dins d'ambdues escoles, es pensa que els infants reben de manera més positiva la iniciació a nous aprenentatges en relació amb l'autonomia en les aules amb implementació Pikler, i això es creu que és gràcies a aquest acompanyament respectuós que es fa des de l'escola als infants en aquests processos d'aprenentatge.

Per acabar, doncs, es pot confirmar la hipòtesi principal d'aquest treball, és a dir, que **el Mètode Pikler sí que fomenta l'autonomia en els hàbits i les rutines dels infants amb dos anys**. Així mateix, després de l'anàlisi dels objectius específics es conclou que l'objectiu principal d'aquesta investigació, **investigar com la pràctica educativa basada en el Mètode Pikler fomenta l'autonomia dels infants en l'aprenentatge dels hàbits i les rutines per donar resposta a la hipòtesi inicial**, s'ha satisfet de manera que s'ha vist que des d'aquesta metodologia sí que es fa un treball important per al foment de l'autonomia. Però, de tota manera, no es pot confirmar que hi hagi unes diferències molt significatives pel que fa al grau d'assoliment d'autonomia de l'alumnat amb l'escola que s'ha definit com a tradicional i, per tant, no es pot corroborar que segons el Mètode Pikler es treballen els hàbits i les rutines de manera més eficaç.

Tot i això, es pensa que és important destacar que les dues metodologies investigades tenen punts forts i punts dèbils, i que ambdues ofereixen una perspectiva i una aplicació pràctica educativa vàlida per a fomentar l'adquisició d'autonomia dels infants.

Pel que fa a futures investigacions, es creu que la confirmació o refutació de la hipòtesi podria ser més fidel si es fes una investigació a nivell global de les escoles d'un territori específic, per tal de contrastar un nombre major de dades. Tot i que, es troba l'obstacle que hi ha pocs centres educatius del primer cicle d'educació infantil que treballin de manera significativa i global a través d'aquest mètode.

A més, es pensa que a partir d'aquest treball d'investigació pot sorgir l'elaboració d'algun tipus de text expositiu o explicatiu dirigit al personal docent del primer cicle d'educació infantil on es transmeti com s'introdueix el Mètode Pikler dins de les aules i com és el rol de l'adult d'acord amb aquesta metodologia per tal de fomentar l'adquisició d'autonomia dels infants des de l'acompanyament respectuós.

Per finalitzar, es fa una breu reflexió personal sobre el procés d'aprenentatge extret de l'elaboració d'aquest treball. Després d'aquesta investigació, l'autora surt més reafirmada quant a l'eficàcia i els beneficis de la implementació dels principis Pikler a les aules d'infantil, sobretot pel que fa a les del primer cicle, és a dir, dels 0 a 3 anys. Es considera que aquesta perspectiva de l'infant i de l'educació primerenca és més respectuosa que d'altres i valora l'infant per si mateix amb totes les seves capacitats. A més, es creu que aquest mètode no basa l'educació en una preparació per l'adulteresa, sinó que se centra en les necessitats reals del moment maduratiu de cada infant i en satisfer-les tot fomentant l'esperit crític i la llibertat de moviment i la capacitat de decisió. Així doncs, gràcies a l'elaboració d'aquest treball s'ha pogut demostrar que la teoria del Mètode Pikler no és tan utòpica com es creu en alguns casos, i que es pot traslladar a un context educatiu real tot adequant-se a les seves característiques per tal d'enriquir el desenvolupament de l'infant i la pràctica docent.

4. Bibliografia

- Bowlby, J. (2014). *Vínculos afectivos : formación, desarrollo y pérdida* (A. Guerra Miralles, Trans.). Ediciones Morata.
https://edmorata.es/wp-content/uploads/2020/06/Bowlby.VinculosAfectivos.PR_.pdf
- Chokler, M. H. (2019). El concepte d'autonomia en la primera infància: coherència entre la teoria i pràctica. *Rosa Sensat*.
<https://www.rosasensat.org/revista/infancia-220/com-sesta-transformant-lescola/>
- Dattari, C. (2017). *El Método Montessori*.
https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/54740567/Montessori_FINAL-libre.pdf?1508247624=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DEl_Metodo_Montessori_TEORIA_DE_LA_EDUCAC.pdf&Expires=1713612430&Signature=gDrVNRP32ycSVLsCeylnK2Cl7~jR2mxqUWQRO-hcTzdf4x
- David, M., & Appel, G. (1986). *La educación del niño de 0 a 3 años: experiencia del Instituto Lóczy*. Narcea. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=8623029>
- Echevarría, B. M., Iglesias Morel, N., Hernández González, M., & Hidalgo García, C. R. (2010). Métodos y formas de organización del proceso de enseñanza-aprendizaje. Sus potencialidades educativas. *Revista de Humanidades Médicas*, 10(2).
http://scielo.sld.cu/scielo.php?pid=S1727-81202010000200009&script=sci_arttext
- Espindola Juarez, M. d. I. L., & Granillo Macías, R. (2021). Perspectivas de la escuela tradicional, nueva y contemporánea. *Ingenio y Conciencia Boletín Científico de la Escuela Superior Ciudad Sahagún*, 8(15), 30-34.
<https://repository.uaeh.edu.mx/revistas/index.php/sahagun/article/view/6458/7756>
- Estremera, L. (2020). *Pinceladas sobre el vínculo*. Laura Estremera.
<http://www.lauraestremera.com/2020/11/pinceladas-sobre-el-vinculo.html>

- Falk, J. (1990). Cuidado personal y prevención. *Infancia*, (4), 39-41.
http://caps.educacion.navarra.es/infantil/attachments/article/21/Cuidado_personal_y_prevenici%C3%B3n_Judit_Falk.pdf
- Falk, J. (1991). Educar els tres primers anys: l'experiència Loczy. *Temes d'infància*, 18.
- Falk, J. (1997). *Mirar al niño. La Escala de Desarrollo Instituto Pikler (Lóczy)*. Myrtha Chokler. <https://revistas.usc.gal/index.php/reladei/article/view/4945>
- Falk, J. (2006). Bathing the baby. The art of care. "When we Touch the infant's body". Budapest.
- Falk, J. (2009). Los fundamentos de una verdadera autonomía. *Infancia*, (116), 1-10.
<https://adi.burriana.es/wp-content/uploads/2014/10/Los-fundamentos-de-una-verdadera-autonom%C3%ADa-Judit-Falk.pdf>
- Filho, L. (1974). . *Introducción al estudio de la escuela nueva*. Kapeluz, Buenos aires.
- Fomasi, I., & Jaquet Travaglini, P. (2016). Cuidados corporales de acuerdo con los pincípios de Pikler. *Revista Latinoamericana de Educación Infantil*, 5(3), 74-86.
<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7598504>
- García, A. (2017). *Otra educación ya es posible: Una introducción a las pedagogías alternativas*. Litera Libros.
- García Pérez, F. F. (2000, Febrer 18). Los modelos didàcticos como instrumentos de análisis y de intervención en la realidad educativa. *Revista Bibliográfica de Geografía y Ciencias Sociales*, (207), 1-10.
https://www.uhu.es/francisco.pozuelos/docencia/pptt/pt1_enfermeria/biblioteca/3modelos_didacticos/modelos_%20didacticos_paco_gcia.pdf

- Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació. (2023). *DECRET 21/2023, de 7 de Febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil*. Diari oficial de la Generalitat de Catalunya.
<https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/8851/1955221.pdf>
- Godall, T. (2010). Emmi Pikler: la competencia motriz del bebé es posible cuando cambia la mirada del adulto. *Aula de Infantil*, (53), 5-8.
- Herrán Izaguirre, E. (2013, Diciembre). La Educación Pikler-Lóczy: Cuando educar empieza por cuidar. *Revista Latinoamericana de Educación Infantil*, 2(3), 37-56.
<https://revistas.usc.gal/index.php/reladei/article/view/4690>
- Lindenberg, C. (2019). *Rudolf Steiner's Biography*. Rudolf Steiner Web.
https://www.rudolfsteinerweb.com/Rudolf_Steiner_Biography.php
- Marcos Martín, M. J. (2013). *Historia y actualidad de la Pedagogía Waldorf*.
<https://uvadoc.uva.es/bitstream/handle/10324/6927/TFG-L737.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Marín Ibáñez, R. (1976). Los ideales de la escuela nueva. *Revista de Educación*, (242), 23-42.
<https://redined.educacion.gob.es/xmlui/bitstream/handle/11162/71523/00820073003026.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Narváez, E. (2006, Octubre 35). Una mirada a la escuela nueva. *Educere*, 10(35), 629-636.
<https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=35603508>
- Òdena, P. (2003). Emmi Pikler y la educación de los más pequeños. *In-fan-cia : educar de 0 a 6 años : revista de la Associació de Mestres Rosa Sensat*, (81), 26-30.
<http://hdl.handle.net/11162/33223>

- Pérez, R. (2015). *La autonomía como conquista en 15 reflexiones prácticas*. Teta-à-Porter.
<https://tetaaporter.com/2015/07/06/la-autonomia-como-conquista-en-15-reflexiones-practicas/>
- Pikler, E. (1985). *Moverse en libertad: desarrollo de la motricidad global*. Narcea.
<https://books.google.es/books?hl=es&lr=&id=HZA2hjTeEuYC&oi=fnd&pg=PA10&dq=pikler+moverse+en+libertad&ots=MCEAw7InxP&sig=CtWMTqXOfJOBsY5M-t0jDOIsi98#v=onepage&q=pikler%20moverse%20en%20libertad&f=false>
- Szanto-Feder, A. (2002). *Lóczy, un nouveau paradigme? l'Institut Pikler dans un miroir à facettes multiples* (A. Szántó, Ed.). Presses universitaires de France.
- Tardos, A. (2008). *Les soins corporels à la pouponnière de Lóczy de l'institut E. Pikler*. M. David.
- Vincze, M. (2002). La comida del bebé: Del biberón a l'autonomía. *La Hamaca*, 67-82.

5. Annexos

Annex 1 - Calendari temporització

	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig
Motivació i aprenentatges sobre la temàtica.	■								
Recerca bibliogràfica			■						
Elaboració del marc teòric.					■				
Tria de la pregunta de recerca i del disseny experimental.						■			
Disseny dels instruments de recollida de dades.						■			
Concreció dels objectius, la mostra i la metodologia.								■	
Anàlisi dels resultats i redacció de conclusions.									■

Annex 2 - Entrevista

Entrevista

1. Quin és el teu nom? En quina edat estàs treballant? Utilitzeu alguna metodologia específica dins del centre? Quina? Com l'has adquirida?
2. Creus que fomentar l'autonomia dels infants en l'etapa de dos a tres anys és important i beneficiós pel seu desenvolupament? Per què?
3. Pel que fa a l'alimentació, el son, la higiene i el control d'esfínters; com treballem a l'aula aquests hàbits i rutines? Quina actitud penses que és important mantenir com a docent durant el treball d'aquests hàbits i rutines dins de l'aula? Per què?
4. Quina és la teva relació amb els infants? Creus que el teu rol dins de l'aula fomenta l'autonomia dels infants? Per què?

Annex 3 - Buidatge de les entrevistes

Escola amb Mètode Pikler

Buidatge de l'entrevista - Educadora 1

1. Quin és el teu nom? En quina edat estàs treballant? Utilitzeu alguna metodologia específica dins del centre? Quina? Com l'has adquirida?

Em dic Patricia, i estic a l'estança de dos a tres anys. Fem una barreja de metodologies noves i actives. El nostre principi bàsic és el moviment lliure i el respecte als infants. Principalment, utilitzem la Metodologia Pikler, tot i que dissenyem materials i propostes propis d'altres metodologies com, per exemple, Montessori. Però per mi el més important és respectar el temps i els ritmes individuals de cada infant. L'aprenentatge d'aquestes metodologies respectuoses l'hem adquirit amb el pas dels anys i fent un munt de formacions.

2. Creus que fomentar l'autonomia dels infants en l'etapa de dos a tres anys és important i beneficiós pel seu desenvolupament? Per què?

Crec que sí, per a tota la seva vida. Perquè si estàs donant un missatge que és: pots fer-ho, o aconseguiràs tot sol, ets capaç... Llavors, si al final et creus que ets capaç de fer-ho, ho acabaràs aconseguint tot a la teva vida. Per l'autoestima també. Si tens una bona autonomia tindràs una bona autoestima. Al final la base és donar una bona seguretat i un bon acompanyament respectuós i afectiu perquè tinguin una bona autoestima i se sentin capaços de començar a fer coses per ells mateixos.

3. Pel que fa a l'alimentació, el son, la higiene i el control d'esfínters; com treballem a l'aula aquests hàbits i rutines? Quina actitud penses que és important mantenir com a docent durant el treball d'aquests hàbits i rutines dins de l'aula? Per què?

Pel que fa a l'alimentació, nosaltres fem un petit àpat al matí que és fruita, ho fem per fer un trencament de la jornada. No és un esmorzar, és un petit àpat això vol dir que han de venir esmorzats de casa. I utilitzem aquest moment per fer un trencament de la proposta que es fa de bon matí, parem, mengem aquest petit àpat i sortim al jardí. Aquest trencament s'aprofita per relaxar als infants i baixar revolucions. A més, ho fem així per tal d'oferir fruita que és saludable, sempre deixant autonomia perquè mengin el que tinguin ganes. Tot i això, posem límits com per exemple: vigilar amb les forquilles, menjar asseguts... Aquest moment el fem tots junts, per això hi ha nens que mengin molt i altres que si no tenen gana no s'acosten, no els obliguem perquè entenen que hi ha infants que a casa no estan acostumats a menjar fruita. A principi de curs sempre mengin pocs nens, però a final gairebé

tots acaben menjant fruita en aquesta estona. El nostre objectiu és que dia rere dia vegin presentar la fruita i que a poc a poc sentin curiositat per acostar-s'hi i provar-la, i això és molt positiu.

A l'hora de dinar seguim una miqueta la mateixa línia, han d'estar asseguts (és un dels moments que sí que els ho demanem). Porta cada infant el seu pitet, i a aquesta alçada del curs, ja deixem als infants escollir quina quantitat posem al plat i fins i tot si podem que s'ho serveixin ells mateixos, així coneixen les quantitats i són més respectuosos amb el que es posen per dinar sempre recordant-los que el que es posin s'ho han de menjar. És un moment de tranquil·litat en el dia.

El moment de dormir és el més complicat, els costa relaxar-se perquè venen de casa amb hàbits per dormir bastant complicats i cadascú amb el seu. Nosaltres ho fem de la manera més respectuosa possible, per això cada infant menja i dorm en la seva estança. A més, cada nen porta els seus llençols i els seus objectes personals per dormir. Els acompanyem en aquest procés d'adormir-se. Així intentem que se sentin més segurs i més com a casa seva.

Pel que fa a la higiene, comencem amb el rentatge de mocs. Normalment, si ells mateixos no se n'adonen els diem que tenen mocs i els demanem que agafin un mocador i es netegin els mocs. Fins i tot, els podem dir que es mirin al mirall perquè siguin més conscients, sempre al final els ajudem perquè es quedin ben nets.

La neteja de mans i cara es fa en moments puntuals, com abans i després de dinar. En alguns moments que ens embrutem i els molesta estar bruts els oferim que es netegin si ho necessiten. És un moment que els deixen ser autònoms, però sempre amb la nostra supervisió perquè els agrada molt l'aigua i si els deixem acaben tots molls. Hem d'aprofitar aquí a la llar perquè tenim tot el mobiliari adaptat a ells i a casa és més complicat que ho puguin fer sols perquè normalment no arriben a la pica.

El control d'esfínters és un procés molt lent, nosaltres ho fem amb la teoria del que el bolquer no es treu sinó que es deixa posat, ja que a ningú li agrada fer-se pipí o caca a sobre, i als infants tampoc. Quan els nens arriben al seu moment, ho comencen a demanar i comencen a donar signes que està preparat. No s'ha d'accelerar aquest procés perquè si no crearem frustració en l'infant perquè es farà pipí i caca a sobre i això no agrada a ningú, i el missatge és que no ho estan aconseguint. Això és degut al fet que encara no són prou madurs ni físicament ni cognitivament. Quan comencen a estar madurs, els comencem a oferir el lavabo però sense treure el bolquer. Però ells han de ser capaços de fer tot el procés, és a dir, demanar anar al lavabo, desvestir-se sols i ser capaços de controlar el control d'esfínters. Per això és un repte complicat i no hem de pressionar-los. Aquest procés d'aprenentatge pot durar fins a nou mesos.

4. Quina és la teva relació amb els infants? Creus que el teu rol dins de l'aula fomenta l'autonomia dels infants? Per què?

Primer observar, observar molt. I ser conscient que els infants de cada any són diferents. No marcar unes normes per a tothom. Com a adult s'ha d'entendre que cada any és diferent i que s'ha de respectar les característiques del grup de cada any. Llavors crec que s'ha de tenir una actitud cap als infants respectuosa i estar disposada, disponible. Els infants han de veure que estàs. Ells saben que no és com a casa i que hi ha més nens, però saben que si et demanen ajuda tu hi seràs. Saben que els estàs acompanyant, no en tot moment encara que no siguis al seu costat, però saben que si necessiten alguna cosa et poden demanar. Penso que en aquestes edats necessiten tenir un referent, per això ens organitzem de manera que a cada estança hi ha una tutora perquè sentin que hi ha un referent. Tot i això, passant el curs s'adapten a les diferents persones que entren a l'estança i això també és bo. Els nens no són fills nostres i els hi hem de donar aquest missatge, sí, la mestra ajuda, però també hi ha més persones i no han de tenir una fixació per una sola persona adulta, és un equilibri complicat.

Buidatge entrevista - Educadora 2

1. Quin és el teu nom? En quina edat estàs treballant? Utilitzeu alguna metodologia específica dins del centre? Quina? Com l'has adquirida?

Em dic Alaska, i porto l'estança de 2 a 3 anys. Dins del centre utilitzem una metodologia global, això vol dir que combinem diferents metodologies actives, no tenim una estructura d'activitats dirigides sinó que és un joc i moviment lliure, com la pedagogia Pikler. Això ho fem així perquè cada infant té el seu ritme i així pot desenvolupar-se segons els seus interessos. La gent pensa que aquesta metodologia és fer el que vulguis, però no és així, hi ha normes i límits per assegurar la integritat dels infants i el seu desenvolupament.

L'hem adquirit fent varies formacions totes les educadores del centre juntes, pel que fa l'espai i l'acompanyament a l'infant. Hem fet formacions de la Marta Secall, per exemple, que és formadora d'aquesta metodologia.

2. Creus que fomentar l'autonomia dels infants en l'etapa de dos a tres anys és important i beneficiós pel seu desenvolupament? Per què?

Sí, és molt important. Però crec que una cosa és fomentar l'autonomia i una altra cosa és deixar-los al seu aire. S'ha de fomentar una autonomia sempre amb acompanyament. Vol dir que si tu estàs fomentant que l'infant vagi començant a fer coses per a les que tu el veus preparat, per a què no... Per exemple veus que està preparat perquè ja ha començat amb el llenguatge, i comencem a anar al

lavabo... Tu li fas un acompanyament, no és que es tregui el bolquer sino que l'acompanyis en aquest inici d'aprenentatge. Li podem dir: mira aquí tens el lavabo, necessites el paper, etc. S'ha de fer autonomia, però autonomia no és un camí sol, és un camí molt acompanyat per tot el que l'infant necessiti o dubtes que el puguin sorgir. Tenen uns hàbits i rutines a casa, i llavors t'has de posar amb ells, has de parlar, has d'explicar, verbalitzar... Llavors les rutines que porten a l'autonomia ha de ser sempre amb un bon acompanyament i una bona explicació perquè moltes vegades tenim presses i no donem temps suficient, llavors sempre és fer-ho amb una mirada respectuosa i un acompanyament.

3. Pel que fa a l'alimentació, el son, la higiene i el control d'esfínters; com treballau a l'aula aquests hàbits i rutines? Quina actitud penses que és important mantenir com a docent durant el treball d'aquests hàbits i rutines dins de l'aula? Per què?

Pel que fa a l'alimentació, nosaltres a la llar al matí fem un esmorzar saludable i els dinars. I ho fem de manera natural, això vol dir que l'adult ofereix, sobretot al principi de curs. Perquè hi ha molts nens que no han provat mai les fruites, i nens que no tenen cap hàbit per menjar. Hi ha nens que són de setembre, i per tant mengen encara farinetes i biberó, i de sobte aquí es troben amb tota mena de fruites. Per aquest motiu, ho fem de manera natural, oferint a poc a poc i ells es van introduint a seure, a menjar amb una forquilla, etc. Els preguntem sempre quina quantitat volen, si més o menys, mai forcem. I els infants de veure-ho cada dia, veure als companys menjar... ho acaben intentant i tastant tot. Respectem molt les seves decisions, per exemple si no vol menjar més, ja que a nosaltres com a adult hi ha dies que tenim menys gana o aliments que no ens agraden. Per tant, els moments de menjar són una sèrie d'hàbits que s'han de treballar durant molt de temps i a poc a poc, els nens van menjant més i millor. Al final és una relació amb el menjar i depèn de la relació que tu tinguis, és el que després viuràs en el futur perquè és una base.

El moment de dormir aquí a la llar el que fem és, des de fa uns anys, fer-ho a la mateixa estança. Cadascú té els seus llençols i el seu llit. Intentem organitzar-ho d'una manera còmoda i agradable per a tots dins de l'estança. I els acompanyem si ho necessiten tot donant-los la mà, acaronent-los... Al setembre costa molt, però amb el temps es van acostumant i cadascú desenvolupa els seus hàbits. Hi ha nens que a vegades no volen dormir, doncs ho respectem, els demanem que es quedin estirats i relaxats respectant els altres infants.

La higiene personal és una rutina que es fa de forma diària, i és un aprenentatge molt progressiu. Les mans i la cara ho fem abans i després de dinar, però això no vol dir que no es pugui fer fora d'aquest temps. Aquesta neteja la fan sols, però nosaltres els acompanyem, sobretot la cara i els mocs. Molts cops els hem de repassar aquesta neteja i és important verbalitzar-ho: escolta, que et netejaré una mica més la cara, perquè a ningú li agrada que sense avisar t'agafin la cara i et netegin, llavors el que

cuidem és la verbalització per a facilitar-ho. Amb els mocs el mateix, els diem que agafin un mocador i es netegin autònomament, però els podem ajudar anticipant-los el que els farem.

El control d'esfínters el fem molt progressiu, de fet, pot durar fins a nou mesos. Ho vam treballar en una formació. Aquest aprenentatge comença en el moment que l'infant és capaç d'expressar les seves necessitats, no cal sempre amb paraules. Abans ho fèiem amb l'arribada del bon temps, però vam pensar que passa si hi ha un infant que a l'hivern ja ho demana, llavors des de fa uns anys ho fem d'aquesta manera progressiva i respectant el ritme individual de cada infant, sempre amb acompanyament. Perquè no coneixem a ningú que amb 10 anys no vagi al lavabo, així que ho hem de fer amb tranquil·litat, ja que tots ho aconseguiran a poc a poc i sense presses. El que passa que a vegades corre pressa per anar a l'escola, ja que no els accepten amb bolquer. Sí que és veritat que es pot preparar, fent-los participants i conscients del canvi de bolquer, per exemple nosaltres els solem canviar dempeus i si ho fem al canviador ells puguen sols per l'escaleta, els expliquem tot el procés i els escoltem el que els agrada i el que no.

4. Quina és la teva relació amb els infants? Creus que el teu rol dins de l'aula fomenta l'autonomia dels infants? Per què?

El rol pel que fa a la vista és el d'observar, saber quan és el moment, respectar el ritme i un acompanyament i una bona verbalització, és un conjunt de tot això. Perquè si no tens una de les coses no serveix. Llavors, jo crec que el més important és això i que no ho fem tot per ells sinó que els acompanyem. Perquè si acabes tu traient-li les sabates, ell mai sabrà treure les sabates. No és que no sàpiga, és que no li estàs donant temps, ni l'oportunitat que ho faci ell i això es traspasa a tot, és un treball difícil que quan tens moltíssims infants has d'ajudar amb la delicadesa més gran que puguis.

Escola amb Metodologia Tradicional

Buidatge de l'entrevista - Educadora 1

1. Quin és el teu nom? En quina edat estàs treballant? Utilitzeu alguna metodologia específica dins del centre? Quina? Com l'has adquirida?

Em dic Mari Àngels. Estic com a directora i com a tutora de la classe de dos a tres anys. No treballem amb cap metodologia específica (Montessori, Waldorf...) però sí que les tenim en compte a l'hora de realitzar algunes unitats o activitats d'aprenentatge. Quan les apliquem ho fem amb el que vaig aprendre en la meva formació de grau com a mestre d'educació infantil.

2. Creus que fomentar l'autonomia dels infants en l'etapa de dos a tres anys és important i beneficiós pel seu desenvolupament? Per què?

Sí, penso que qualsevol fita que aconseguix per ell o ella sol o sola fa que se senti motivat o motivada per aconseguir-ne més. Però hem de ser molt conscients que cada nen/a té un ritme diferent de maduració i de creixement personal, per això no hem de forçar-los a fer passos endavant.

3. Pel que fa a l'alimentació, el son, la higiene i el control d'esfínters; com treballem a l'aula aquests hàbits i rutines? Quina actitud penses que és important mantenir com a docent durant el treball d'aquests hàbits i rutines dins de l'aula? Per què?

A l'aula de dos a tres anys, sobretot els primers mesos de curs, tenim cada infant està en un moment diferent d'alimentació. Alguns prenen farinetes, altres fan la metodologia BLW i els deixem experimentar amb els aliments, s'ho mengen solets i ells mateixos decideixen com i quan, però no estan acostumats a l'ús de coberts. Llavors, s'han d'anar acostumant a menjar els diferents aliments sòlids i amb forquilla i cullera. Així com a l'ús del got. A l'hora de dinar tots els infants mengen el mateix i ens adonem que molts no tenen hàbits de casa, sobretot per menjar de tot. Llavors, a vegades les estones de dinar són complicades per alguns nens. A mesura que va avançant el curs tots es van adaptant i van tastant tots els menjars a poc a poc.

A l'hora de dormir cada infant té el seu hàbit, al començament n'hi ha molts que volen dormir en braços, a poc a poc els acostumem a dormir als llitets. Hi ha qui utilitza xumets, ninos... i els deixem tenir els seus objectes personals perquè els ajuda molt a relaxar-se.

La higiene personal n'hi ha que la fan sols i altres no, el rentat de cara i mans el fan amb la nostra ajuda perquè si els deixem sols se solen mullar molt, a poc a poc els anem deixant autonomia a mesura que són més madurs. La neteja de mocs la fan tots sols gairebé des del principi, els diem que tenen mocs si ells no ho noten i els demanem que agafin un mocador i es netegin, molts cops els hem d'acabar de netejar nosaltres, però deixem que ells ho intentin.

El control d'esfínters no és obligatori a la nostra llar, però sí que els iniciem voluntàriament a seure a la gibrella o WC al canvi de bolquers... parlem amb les famílies i els indiquem que pensem que el seu/va fill/a comença a estar preparat per deixar el bolquer enrere. I a partir d'aquesta decisió els treiem el bolquer durant el dia, i a les estones de dormir el tornem a posar. En aquest procés els acompanyem oferint-los anar al lavabo molts cops al dia per tal d'intentar que facin el màxim aquí, i si s'ho fan a sobre no els renyem perquè és normal que al principi costi.

4. Quina és la teva relació amb els infants? Creus que el teu rol dins de l'aula fomenta l'autonomia dels infants? Per què?

Nosaltres som les que preparem els espais i l'entorn perquè sigui segur i perquè ofereixi diferents activitats d'aprenentatge significatives, relacionades amb l'entorn i que mitjançant el joc realitzi descobertes autònomes més enllà dels hàbits i les rutines. A la vegada som models d'aprenentatge i també bones observadores per descobrir les necessitats de cada infant i d'oferir-lo a cadascun fites noves que pensem que estan preparats per assolir.

Buidatge de l'entrevista - Educadora 2

1. Quin és el teu nom? En quina edat estàs treballant? Utilitzeu alguna metodologia específica dins del centre? Quina? Com l'has adquirida?

Soc l'Ana, estic a l'aula de 2 a 3 anys. No utilitzem una metodologia específica sinó que durant els vint-i-cinc anys treballant en la llar hem anat agafant diferents aspectes que ens agraden de cadascuna de les metodologies que han anat sorgint i els hem introduït a la nostra manera de treballar de sempre. Tots aquests aspectes els hem après amb el temps.

2. Creus que fomentar l'autonomia dels infants en l'etapa de dos a tres anys és important i beneficiós pel seu desenvolupament? Per què?

És molt important, no només per començar a formar els adults en què es convertiran sinó que hem comprovat que aconseguint més autonomia creix l'autoestima de l'infant, i això és essencial perquè estiguin bé.

3. Pel que fa a l'alimentació, el son, la higiene i el control d'esfínters; com treballem a l'aula aquests hàbits i rutines? Quina actitud penses que és important mantenir com a docent durant el treball d'aquests hàbits i rutines dins de l'aula? Per què?

Pel que fa a l'alimentació els donem els estris perquè el nen mengi sol, però si no ho fa o necessita l'ajuda de l'adult li oferim. Hi ha infants que a principi de curs encara els costa, però a poc a poc van aprenent.

Els moments de son a la classe de 2 a 3 els oferim a cada nen o nena el seu llit amb els seus llençols i aquells objectes que necessiten per adormir-se, com: xumets, peluixos..., i els hi demanem silenci a tot el grup, intentem que es relaxin i a poc a poc vagin aconseguint agafar el son de manera autònoma.

Pel que fa a la higiene rentem les mans sempre abans dels àpats o també quan és necessari. Animem al nen o nena se les renta sol però amb la supervisió d'una educadora. A més, ensenyem als infants a què

quan tenen mocs han de demanar un mocador i fer-ho sol... nosaltres sempre que ho necessiten els ajudem.

El control d'esfínters es comença a treballar quan arriba el bon temps, oferim als infants fer les seves necessitats a la gibrella o wc en cada canvi de bolquer, ho fan només si volen. Quan tenim repetidament èxit, ho comuniquem a les famílies que són les que prenen la decisió de treure o no el bolquer. La nostra funció és acompanyar aquest procés de l'infant sense pressionar ni renyar, és un aprenentatge complicat.

4. Quina és la teva relació amb els infants? Creus que el teu rol dins de l'aula fomenta l'autonomia dels infants? Per què?

Una actitud positiva i estar molt present en tot l'aprenentatge per encaminar i ajudar en tot el procés tenint en compte que hi ha infants més madurs que d'altres, i infants més predisposats que altres a començar a ser autònoms. Crec que sí que intento en tots els moments del dia fomentar l'autonomia dels infants i motivar-los per aconseguir noves fites respectant els seus ritmes individuals.

Annex 4 - Graella d'observació

Escola:		Nº Infant:	
ÍTEMS A OBSERVAR			
<u>Alimentació</u>			
S'asseu a la cadira i taula...			
Assolít	Amb ajuda / En procés	No assolit	
Utilitza els estris sol...			
Assolít	Amb ajuda / En procés	No assolit	
Expressa les seves preferències i necessitats...			
Assolít	Quan se li pregunta	No assolit	
<u>Son</u>			
Es posa les sabates...			
Assolít	Amb ajuda / En procés	No assolit	
Es prepara per dormir...			
Assolít	Amb ajuda / En procés	No assolit	
S'adorm sol...			
Assolít	Amb ajuda / En procés	No assolit	
<u>Higiene personal</u>			
Es renta les mans...			
Assolít	Amb ajuda / En procés	No assolit	

Es renta la cara...		
Assolit	Amb ajuda / En procés	No assolit
Es neteja els mocs...		
Assolit	Amb ajuda / En procés	No assolit
<u>Control d'esfínters</u>		
Expressa les seves necessitats...		
Assolit	Quan se li pregunta	No assolit
Fa les seves necessitats al lavabo...		
Assolit	Amb ajuda / En procés	No assolit
Es vesteix/desvesteix sol...		
Assolit	Amb ajuda / En procés	No assolit

Annex 5 - Recollida d'evidències de la llar d'infants amb Metodologia Tradicional

Escola: Mostra 1																
		Alumne 1	Alumne 2	Alumne 3	Alumne 4	Alumne 5	Alumne 6	Alumne 7	Alumne 8	Alumne 9	Alumne 10	Alumne 11	Alumne 12	Alumne 13	Alumne 14	Alumne 15
ALIMENTACIÓ	S'asseu a la cadira i taula	A	A	A	A	A	A	AA	A	A	A	A	A	A	A	A
	Utilitza els estris sol	A	A	A	AA	A	A	AA	A	A	A	A	A	A	A	A
	Expressa les seves preferències i necessitats	A	A	A	NA	A	A	NA	A	A	A	NA	A	A	A	AA
SON	Es posa les sabates	A	AA	A	NA	NA	A	NA	A	A	A	A	A	AA	AA	AA
	Es prepara per dormir	A	A	A	NA	AA	A	NA	A	AA	A	AA	A	AA	A	AA
	S'adorm sol	AA	AA	A	NA	A	A	AA	A	A	A	AA	A	AA	A	AA
HIGIENE PERSONAL	Es renta les mans	AA	A	A	AA	AA	AA	NA	A	AA	A	AA	A	AA	AA	A
	Es renta la cara	AA	A	AA	AA	AA	AA	NA	AA	AA	A	AA	A	AA	AA	AA
	Es neteja els mocs	A	A	A	AA	AA	A	NA	A	A	A	A	A	A	A	A
CONTROL D'ESFÍNTERS	Expressa les seves necessitats	NA	A	A	NA	NA	A	NA	A	NA	A	NA	AA	NA	NA	NA
	Fa les seves necessitats al lavabo	NA	NA	AA	NA	NA	A	NA	A	NA	A	NA	NA	NA	NA	NA
	Es vesteix/desvesteix	AA	A	A	NA	AA	A	NA	A	AA	A	AA	AA	NA	NA	NA

Annex 6 - Recollida d'evidències de la llar d'infants amb Metodologia Pikler

Escola: Mostra 2																
		Alumne 1	Alumne 2	Alumne 3	Alumne 4	Alumne 5	Alumne 6	Alumne 7	Alumne 8	Alumne 9	Alumne 10	Alumne 11	Alumne 12	Alumne 13	Alumne 14	Alumne 15
ALIMENTACIÓ	S'asseu a la cadira i taula	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
	Utilitza els estris sol	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
	Expressa les seves preferències i necessitats	A	A	AA	A	A	A	A	NA	A	AA	A	A	AA	AA	AA
SON	Es posa les sabates	A	A	AA	A	AA	A	A	NA	A	AA	A	AA	NA	AA	AA
	Es prepara per dormir	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	AA	AA	A
	S'adorm	A	A	AA	AA	A	A	AA	A	A	AA	A	A	AA	AA	AA
HIGIENE PERSONAL	Es renta les mans	A	A	A	A	A	A	A	NA	A	AA	A	A	A	A	A
	Es renta la cara	A	A	AA	A	A	A	A	NA	A	AA	A	A	AA	AA	AA
	Es neteja els mocs	A	A	AA	A	A	A	A	NA	A	A	A	A	A	AA	AA
CONTROL D'ESFÍNTERS	Expressa les seves necessitats	AA	NA	NA	A	NA	A	NA	NA	A	NA	NA	NA	NA	NA	NA
	Fa les seves necessitats al lavabo	AA	NA	NA	A	AA	A	AA	NA	A	NA	AA	AA	NA	NA	NA
	Es vesteix/desvesteix	AA	AA	NA	A	AA	A	AA	NA	A	AA	NA	AA	AA	NA	NA